

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Miroslav Mahdal

PRÁVNÍ JEDNÁNÍ JEDNOTLIVÝCH FOREM OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Marie Zahradníčková, CSc.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. března 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 31. března 2010

Miroslav Mahdal

OBSAH:

Obsah	3
Úvod	5
1. Právní jednání a obchodní společnosti – dva výchozí pojmy	7
1.1 Právní jednání	7
1.2 Obchodní společnosti	9
1.2.1 Pojem obchodních společností a jejich formy	9
1.2.2 Societa a korporace, právní povaha a vývoj obchodních společností	11
1.2.3 Osobní a kapitálové společnosti	15
1.2.4 Civilní společnosti, společnosti obchodního práva, družstva	16
2. Právní jednání obchodních společností	18
2.1 Právní jednání právnických osob	18
2.2 Statutární orgány	19
2.2.1 Pojem statutárního orgánu	19
2.2.2 Rozsah jednatelského oprávnění statutárního orgánu	20
2.2.3 Členství ve statutárním orgánu	21
2.2.4 Odpovědnost statutárního orgánu	23
2.2.5 Zápis statutárního orgánu do obchodního rejstříku	24
2.3 Zastoupení	25
2.3.1 Obecně o zastoupení	25
2.3.2 Zákonné zastoupení	26
2.3.3 Smluvní zastoupení	28
2.3.4 Prokura	29
2.3.5 Obchodní plnomocník	30
2.4 Jednání jménem společnosti před zápisem do obchodního rejstříku	31
2.5 Likvidace	32
2.6 Právní jednání obchodních společností v dalších situacích	34
2.6.1 Insolvence	34
2.6.2 Nucená správa	34
2.7 Právní jednání v souvislosti s neoprávněným podnikáním	35
2.8 Právní jednání obchodních společností v procesním právu	35

3. Právní jednání jednotlivých forem obchodních společností	37
3.1 Veřejná obchodní společnost	37
3.1.1 Statutární orgán	38
3.1.2 Další případy jednatelského oprávnění	39
3.1.3 Vznik a zánik funkce statutárního orgánu	39
3.2 Komanditní společnost	41
3.2.1 Statutární orgán	41
3.2.2 Další případy jednatelského oprávnění	43
3.2.3 Vznik a zánik funkce statutárního orgánu	43
3.3 Společnost s ručením omezeným	45
3.3.1 Statutární orgán	45
3.3.2 Další případy jednatelského oprávnění	47
3.3.3 Vznik a zánik funkce statutárního orgánu	48
3.4 Akciová společnost	50
3.4.1 Statutární orgán	50
3.4.2 Další případy jednatelského oprávnění	52
3.4.3 Vznik a zánik funkce statutárního orgánu	53
3.5 Družstvo	56
3.5.1 Statutární orgán	56
3.5.2 Statutární orgán malého družstva	58
3.6 Komunitární nadnárodní formy sdružení	59
3.6.1 Evropské hospodářské zájmové sdružení	59
3.6.2 Evropská společnost	61
3.6.3 Evropská družstevní společnost	64
4. Právní jednání obchodních společností v rámci rekodifikace soukromého práva	66
4.1 Základní východiska rekodifikace soukromého práva	66
4.2 Právní úprava právnických osob a právního jednání v občanském zákoníku	66
4.3 Zastupování obchodních korporací	68
Závěr	70
Exkurs: Obchodní společnosti v SRN	72
Seznam zkratk	74
Seznam použité literatury	75

ÚVOD

Ponecháme-li stranou fyzické osoby, jejichž právní subjektivita je nezpochybnitelná, nalezneme v právu celou škálu útvarů, pohybujících se v různých stupních právní subjektivity. Všechny tyto útvary vystupují v právních vztazích a soukromé právo tak musí řešit otázku jejich právního jednání. Mezi tyto útvary patří i obchodní společnosti, které jsou v našem současném právním řádu považovány za právnické osoby a mají tak plnou právní subjektivitu. Ne vždy tomu tak ale v minulosti bylo a ani ve všech státech nejsou obchodní společnosti, respektive některé z nich, považovány za právnické osoby.

V této práci se pokusím pojednat o právním jednání jednotlivých forem obchodních společností, a to pokud možno uceleně. To vyžaduje začít tuto práci krátkým nástinem přístupů k tomuto tématu, a to v rámci vytyčení dvou výchozích pojmů – právního jednání a obchodních společností.

Spojením těchto dvou rovin se dostáváme k právnímu jednání obchodních společností v českém právním řádu, k výkladu obecných institutů, použitelných pro všechny formy obchodních společností. V současném českém právním řádu můžeme v právním jednání právnických osob, tj. i obchodních společností, rozlišit přímé jednání právnických osob, a to jejich statutárními orgány, od jednání za ně jinými osobami – zástupci. Uvedeným institutům, tj. statutárnímu orgánu a zastoupení, se věnuje zmíněná obecná část, která dále poukazuje i na řešení jednatelských oprávnění v různých fázích existence společnosti, zejména ve fázi před zápisem společnosti do obchodního rejstříku a ve fázi likvidace, jakož i na další uvedené otázky, spojené s právním jednáním obchodních společností.

Od obecného výkladu přechází tato práce k jednotlivým formám obchodních společností a jejich právnímu jednání, kde popisuje podrobněji statutární orgány, vznik a zánik jejich funkce, rozsah jejich jednatelského oprávnění a taktéž další jednatelská oprávnění zakotvená v obchodním zákoníku. Pokud jde o formy obchodních společností, práce se podrobněji věnuje „tradičním“ obchodním společnostem, tj. společností historicky se vyvinuvším na našem území, veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti, společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. Z hlediska znění § 56 odst. 1 ObchZ jsou dále obchodními společnostmi evropská

společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení, nadnárodní formy společností upravené též právem Evropských společenství, o kterých z hlediska komplexnosti práce taktéž ve stručnosti pojednává. Z důvodu podobnosti obchodních společností a družstev, a i z důvodu, že v některých státech jsou družstva považována za obchodní společnosti, se stručně tato práce zmiňuje i o právním jednání družstevnických forem sdružování, družstvu a evropské družstevní společnosti, s vědomím, že v oblasti germánského práva jsou družstva tradičně oddělována od obchodních společností, zejména svým historickým, samostatným vznikem ze spolků.

V závěru nemůže tato práce opomenout připravovanou rekonstrukci soukromého práva v ČR, která se dotýká i právního jednání obchodních společností, a proto stručně nastiňuje zřejmý budoucí vývoj našeho soukromého práva v této oblasti, mj. s koncepčním návratem k formě zastoupení právnických osob jejich statutárními orgány.

1. PRÁVNÍ JEDNÁNÍ A OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI – DVA VÝCHOZÍ POJMY

1.1 Právní jednání

Právním jednáním můžeme označit právně relevantní projevení vůle subjektu práva navenek, vůči třetím osobám. Je třeba rozlišovat mezi právním jednáním a rozhodováním, které je vytvářením vůle subjektu práva, a dále je třeba rozlišovat mezi právním jednáním jako činností a výsledkem této činnosti – právním úkonem (právním jednáním) jako právní skutečností.¹

Na právní jednání právnické osoby má vliv, zda je jí přiznána způsobilost k právním úkonům, tj. způsobilost vlastním jednáním způsobit právní následky. V případě, že není, pak vůli právnické osoby musí projevit jiná osoba nebo osoby, a to jako zástupci (společníci, stejně jako orgány korporace se pokládají za zákonné zástupce). V případě, že je přiznána, pak právnická osoba může sama projevit svou vůli prostřednictvím svých orgánů, přičemž jejich jednání se pokládá za přímé jednání právnické osoby – tuto koncepci volí i naše současná právní úprava.

F. Rouček poukazuje rámci pojednání o kupci, že při projevu vůle se může jednat o projev vůle vlastní jménem vlastním na účet vlastní (v podstatě jde o přímé, vlastní jednání subjektu práva) nebo vůle vlastní jménem vlastním na účet cizí (náhradnictví) nebo vůle vlastní jménem cizím na účet cizí (zastoupení) anebo vůle cizí jménem cizím na účet cizí (případ posla).²

V našem předválečném právu platila však koncepce první, ke které se vrací i připravovaná rekonstrukce soukromého práva v ČR, a kterou charakterizuje výstižně E. Tilsch. Pokud jde o způsobilost a zastoupení právnických osob, přiznána jim je způsobilost k právům, kterou Tilsch vidí převážně v právu majetkovém, výraz způsobilost k činům se pro ni prý vůbec nehodí, kdybychom uznali, že není způsobilá k činům, postavili bychom ji na roveň nepřičetnému (šílenému, blbému neb dítěti), je

¹ Uvedená charakteristika převzata z:

Pelikánová, I. Obchodní právo. I. díl, Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 303 - 304

² Rouček, F. Československé právo obchodní. I. část obecná, Praha: V. Linhart, 1938, str. 83

třeba ji však postavit na roveň normálnímu člověku. Je třeba, aby u právnických osob existovali lidé (důsledně pracovat k jistému účelu může jen lidská činnost duševní), kteří za ní právní jednání budou činit. Jak se tito lidé určují a kam sahá jejich moc, je určeno v ústavě právnické osoby (stanovy, nadační listina). Činy těchto lidí nebo skupin lidí pokládají se za činy právnické osoby samé a proto se nazývají tito lidé orgány právnické osoby (jakoby byly jejím mozkiem, rukama). A nejen právní jednání, ale i nedovolené činy orgánů platí za činy právnické osoby. Jednotlivý člověk, jenž je orgánem, činí právní jednání jako zástupce. Od obyčejného zástupce se liší tím, že i jeho civilní delikty se považují za delikty osoby právnické.³

Se způsobilostí k právním úkonům souvisí jak už napovídá výklad E. Tilsche i tzv. deliktní způsobilost, tj. způsobilost nést právní důsledky z protiprávního činu, přičitatelnost protiprávních jednání právnické osobě.

Pojem právnické osoby vznikl v 19. století, přičemž samozřejmě již dříve právo přiznávalo právní subjektivitu různým společenským útvarům. Nejvýznamnějšími teoriemi právnických osob jsou teorie fikce, tvrdící, že právnické osoby svou existenci v reálném světě nemají, jsou fikcí vytvořenou právem, a teorie reality, stojící na sociologickém pojetí, podle něhož mají právnické osoby stejný reálný základ jako osoby fyzické, a není tak věcí právního řádu jejich existenci fingovat, nýbrž pouze normativně uznat.

Římské právo, v podstatě vycházející z ryzí teorie fikce, znalo pouze nepřímé zastoupení a deliktní způsobilost neuznávalo.⁴ Vývoj postupně přešel k zastoupení přímému (viz. výklad Tilsche) spolu s uznáním deliktní způsobilosti. Teorie fikce „jednáním za společnost“ staví na pojmu zastoupení, když nepřiznává způsobilost k právnímu jednání právnickým osobám, naproti tomu teorie reality „jednáním jménem společnosti“ může svou teorii postavit na přímém jednání právnické osoby.

Naše současná úprava, vycházející z přímého jednání právnických osob pomocí statutárních orgánů, nemá zřejmě filosofický základ v teorii reality, naopak se dá tvrdit, že postavení právnických osob v občanském zákoníku vychází z teorie fikce⁵, a přímé

³ Blíže Tilsch, E. Občanské právo rakouské, část všeobecná. Praha: Unie, 1910, str. 117 – 119

⁴ Např. Heyrovský, L. Dějiny a systém soukromého práva římského. Praha: J. Otto, 1910, str. 169-170

⁵ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. I. díl, Praha: ASPI, a.s., 2005, str.

jednání se zdá být spíše pozůstatkem dřívější úpravy statutárních orgánů než promyšlenou filosofickou koncepcí. Nově připravovaný občanský zákoník se, jak již bylo uvedeno, vrací k tradiční koncepci našeho předválečného práva, a to k zastoupení právnických osob. Právnické osoby dle občanského zákoníku mají způsobilost k právním úkonům i deliktní způsobilost (§ 420 odst. 2 OZ), a v rámci jejich právního jednání můžeme rozlišit dvěma formy, a to první, kdy právnická osoba jedná sama, svým statutárním orgánem, a druhou, kdy za ni jednají zástupci. Naše právo nevychází z tzv. doktríny *ultra vires*, která v podstatě znamená, že právnická osoba je zavázána jen z těch právních úkonů, které mají souvislost s jejím účelem, resp. zapsaným předmětem činnosti. Přesto jsou právnické osoby limitovány ve své právní subjektivitě proti fyzickým osobám svou vlastní povahou.

1.2 Obchodní společnosti

1.2.1 Pojem obchodních společností a jejich formy

Nalézt definici obchodních společností, dopadající v celém rozsahu na všechny jejich formy, není v současné době prakticky možné, proto tato práce vyjde s vědomím výjimek z výkladu Z. Přibyla, který obchodní společnosti charakterizuje jako „soukromoprávní sdružení osob vzniklé na základě smlouvy, jejichž účelem je podnikání, společníci poskytují do podnikání vklady a rozdělují si zisk, kterého dosáhli, popř. společně se podílejí na docílených úsporách.“⁶

Malovský-Wenig např. definuje obchodní společnost jako „sdružení osob, provozujících pod společnou firmou obchodní závod a nadané způsobilostí k právům, přitom uvádí, že jednotlivé typy obchodních společností se liší zejména tím, jak jsou zabezpečeny pohledávky věřitelů společnosti a jak je upraven vliv společníků na záležitosti společenské.“⁷

⁶ Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006, str. 548

⁷ Malovský-Wenig, A. Příručka obchodního práva. Praha: Československá Kompas, 1947, str. 58

Obchodní zákoník obchodní společnosti nedefinuje. V § 56 odst. 1 pouze stanoví, že obchodní společnost je právnickou osobu založenou za účelem podnikání, nestanoví-li právo Evropských společenství nebo zákon jinak. Dále uvádí jednotlivé formy obchodních společností, za které považuje veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciovou společnost a dále dvě komunitární nadnárodní formy společností, upravené též právem Evropských společenství, a to evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Obchodní společnosti se povinně zapisují do obchodního rejstříku (§ 34 odst. 1 písm. a) ObchZ) a jsou tak podnikateli (§ 2 odst. 2 písm. a) ObchZ). Obchodním společností jako právnickým osobám přiznává právní řád právní subjektivitu, tj. způsobilost mít práva a povinnosti (§ 18 odst. 1 OZ). Aby sdružení osob mohlo být považováno za obchodní společnost, musí být založeno v některé z forem uvedených ve zmíněném § 56 odst. 1 ObchZ. Obchodní zákoník v uvedeném ustanovení zavádí legislativní zkratku „společnost“ pro obchodní společnost, ačkoli obsah pojmu společnost je, jak bude dále uvedeno, daleko širší a uvedená legislativní zkratka se tak nejeví jako pojmově vhodná.

Právnickými osobami se obecně zabývá občanský zákoník, vycházející jak již bylo řečeno z teorie fikce, a tuto jeho úpravu je nutné vztáhnout i k obchodním společnostem. Právnickým osobám přiznává právní subjektivitu, stejně jako svéprávnost, tj. způsobilost k právním úkonům (právnímu jednání) a deliktní způsobilost. Jediný obligatorní orgán, předepsaný všem právnickým osobám, je jejich statutární orgán.

Komunitární právo vymezuje pojem společnosti, a to v čl. 48 SES. Společnostmi tak rozumí společnosti občanského nebo obchodního práva, včetně družstev, a taktéž jiné právnické osoby veřejného nebo soukromého práva, s výjimkou společností, které nesledují lukrativní cíl. Extenzivní pojetí doktríny i judikatury vede k dvěma pojmovým znakům, které musí útvar, aby mohl být společností ve smyslu komunitárních norem – musí být právnickou osobou nebo mít srovnatelnou právní způsobilost, a dále sledovat lukrativní cíl nebo alespoň poskytovat úplatně služby.⁸ Pojem obchodní společnosti komunitární právo v jeho obecnosti neužívá.

⁸ Pelikánová, I. Obchodní právo. I. díl, Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 177

1.2.2 Societa a korporace, právní povaha a vývoj obchodních společností

V úvodu této práce bylo již naznačeno, že ne vždy a ne všech státech byly a jsou obchodní společnosti, resp. některé z nich, považovány za právnické osoby. Otázka právní povahy obchodních společností souvisí s rozlišením dvou základních forem sdružení osob - society a korporace, které pochází z římského práva. Z hlediska našeho současného právního řádu, kde jsou obchodní společnosti považovány za právnické osoby, tj. korporace, se tato problematika může zdát historickou a akademickou, ovšem v souvislosti s pronikáním zahraničních forem obchodních společností na naše území má krátké připomenutí této problematiky své opodstatnění. Na to, že mohou existovat i jiné útvary, než právnické osoby, pamatuje i obchodní zákoník – viz. např. § 22 ObchZ, který uznává právní způsobilost, kterou má jiná než fyzická zahraniční osoba podle právního řádu, podle něhož byla založena, i v českém právním řádu. To je projev inkorporačního principu, na základě něhož dochází k uznání právní subjektivity útvaru, s tím, že i jednatelské oprávnění se bude řídit jejich osobním statutem. Komunitární právo používá pojem entita pro útvary požívající určité atributy právní subjektivity, které však nejsou právními řády členských států považovány za právnické osoby.

Societa spočívala na společenské smlouvě (societas), kterou se dvě nebo více osob spojili ve společenství dotýkající se majetku. Societa nebyla zvláštním, od jednotlivých společníků rozdílným subjektem práv a závazků, a to ani ve vztahu ke společníkům, ani ve vztahu k třetím osobám, nebyla tedy právnickou osobou. Právní jednání činili buď všichni společníci osobně a dohromady. Jednotlivý společník činil právní jednání ve společenských záležitostech pouze jako zástupce, a to zástupce nepřímý – právní jednání tak činil vlastním jménem, a pak tu musel existovat ještě další úkon k účastenství dalších společníků. Každý společník byl zavázán k příspěvku, a měl podíl na zisku, případně ztrátě. Vklady se stávaly spoluvlastnictvím společníků. Výdělečné společnosti měly povahu převážně societní.

Korporace byla sdružením osob k určitému účelu, které bylo samostatným subjektem, odlišným od jednotlivých členů, pozdější terminologií tedy právnickou osobou. Kromě veřejných korporací znalo římské právo i korporace soukromé – spolky (collegia). Římské právo v podstatě bylo ryzí teorií fikce a právnickým osobám (za které vedle sdružení osob – universitates personarum, tj. korporací, byly považovány i

sdužení majetku – universitates bonorum, tj. nadace, a později taktéž hereditas iacens) nepřiznávalo vlastní vůli, korporace tedy nebyly způsobilé k právnímu jednání. Právní jednání tak mohly činit za korporaci pouze jejich orgány, resp. fyzické osoby jako jejich členové, a to jako zástupci. Římské právo vyznávalo zásadu, že právní jednání má účinky pouze pro ty osoby, které se na něm podílely. Zastoupení bylo možné, ovšem pouze v poměrech smluvních, v poměrech deliktních bylo vyloučeno – za ty právnická osoba (obdobně u society) nebyla odpovědná. Zastoupení opět existovalo jen nepřímé – náhradnictví. Římské právo tak vytvořilo specifický prostředek, žaloby, které představovaly v podstatě podpůrné ručení zastoupeného za jednání zástupce.

Rozlišení subjektů provádí např. E. Tilsch, který za právnickou osobu považuje „podmět právní, jenž jest uznán právem objektivním a jenž je rozdílný od jednotlivého člověka (osoby fyzické čili přirozené).“⁹ Rozlišuje právnické osoby na typ korporace (spolku) a typ nadace (fondu), s tím, že uvádí, že hádka o to, zda právnická osoba „vlastně“ neexistuje anebo zda „skutečně existuje“ přirovnává k boji realistů a nominalistů ve středověké scholastice.¹⁰ Rozlišuje korporaci od společnosti (society), korporace je sdružením osob, jež platí za zvláštní osobu (právnickou), rozdílnou od osob sdružených, společnost naproti tomu nelze považovat za samostatnou osobu (výraz společnost je výrazem pouze pro souhrn všech společníků).

Dvě římskoprávní formy sdružování, societa a korporace se staly východiskem dalšího vývoje sdružování, k tomu přispěl zejména fenomén nazývaný recepcí římského práva. V době znovuoobjevení římského práva ve středověké Itálii ale už existovaly vyvinutější formy společností než jen societa. Postupně se tak začaly vytvářet obchodní společnosti jako nový fenomén sdružování, a to veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, akciová společnost a komanditní společnost na akcie. Přirozenoprávní myšlenky ovlivnily vytvoření velkých kodifikací v 19. století – zejména francouzského Code civil a Code de Commerce a rakouského Obecného zákoníku občanského (ABGB). Pokud jde o sdružování, formy do té doby vytvořené, byly v postatě převzaty a tvoří základ právní úpravy dodnes.

⁹ Tilsch, E. Občanské právo rakouské, část všeobecná. Praha: Unie, 1910, str. 110

¹⁰ Blíže tamtéž, str. 111

Vývoj společností ve středověku a počátkem novověku byl ovšem především vývojem praxe, a právní subjektivita a s ní i právní jednání se tu teprve vytvářely, základem byla především societa. Postupně se utvářely praxí momenty, kdy právní jednání společnost zavazuje, jak je možné jednání omezit apod., tedy momenty, které u právního jednání známe i dnes. Francouzský Code de commerce sílu obchodních zvyklostí potlačil do pozadí a prosadil svou normotvorbu. Právní subjektivita byla uznána – a veřejná obchodní společnost spolu s dalšími jsou právnické osoby.¹¹ Projevil se zde i vliv přirozenoprávní teorie, doktrína v právním jednání odmítla dřívější teorii nepřímého zastoupení u společníků – viz. římské právo, a jednáním je zavazována přímo společnost jako samostatný subjekt.

Zvýrazňováním zejména oddělení majetku společnosti a podnikání pod firmou společnosti pokračoval vývoj od society postupně ke vzniku veřejné obchodní společnosti. V souvislosti s potřebou kapitálu pro rozvoj obchodu, zejména námořního, kde byl princip solidarity za současného neomezeného a osobního ručení všech společníků nevyhovující, došlo k vytvoření nové formy sdružení, komendy, kde neměli všichni členové stejné postavení, ty osoby, které nepodnikaly, poskytovaly kapitál, současně došlo k omezení jejich podnikatelského rizika. Původem je přitom smlouva o půjčce, jíž poskytovali komanditisté podnikateli. Zde nacházíme zárodky komanditní společnosti, která se liší od komendy trvalostí spojení.¹²

V průběhu dalšího vývoje vzniká další forma sdružení, kompanie, a to původem jak ze society, tak z korporace. Listiny, které představovaly členská práva, se postupně staly volně převoditelným cenným papírem a ručení společníků bylo stlačeno až na kupní cenu akcie. Velké množství společníků způsobilo nemožnost všech účastí na řízení a vznikají tak orgány společnosti. To jsou počátky akciové společnosti. Ačkoli počátky této organizační formy nacházíme již v římském právu, větší uplatnění akciové společnosti lze nalézt ve středověku, např. v severoitalských bankéřských asociacích, rozmach akciových společností jako právní formy však nastává až v novověku v souvislosti s koloniální námořní expanzí.

¹¹ Blíže k tomu např. Pelikán, R. Kořeny moderního práva obchodních společností ve Francii, diplomová práce, PFUK, Praha: 2003

¹² Blíže k tomu Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha: ASPI, a.s., str. 24-26

Další formou sdružování se stala akciová komandita, tj. komanditní společnost na akcie. Jako poslední z obchodních společností se vyvíjí společnost s ručením omezeným, uměle, na základě vyvolaných potřeb, dospěla k ní německá právní věda na konci 19. století, a ačkoli se vyvinula jako poslední, je dnes nejužívanější formou obchodních společností.

Otázka právní povahy obchodních společností, tj. v podstatě otázka, zda jsou obchodní společnosti korporacemi nebo societami, směřuje především k postavení veřejné obchodní společnosti a taktéž komanditní společnosti, která je často považována za modifikaci veřejné obchodní společnosti. U společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti je téměř jednoznačně přijímán závěr o tom, že jsou právníckými osobami. Pokud jde o komanditní společnost na akcie, ta je spíše viděna blíže společnosti akciové. Všeobecný rakouský obchodní zákoník ji pokládal sice za druh komanditní společnosti, ale už Randa hovořil o tom, že de lege ferenda by bylo správnější pokládat ji za odrůdu akciové společnosti.¹³

Francouzské zákonodárství přiznalo všem obchodním společnostem povahu právnícké osoby. Spíše proti přijetí francouzské koncepce, než se skutečně brilantní argumentací (argumentem v podstatě bylo, že osobní ručení brání možnosti přiznat veřejné obchodní společnosti statut právnícké osoby) se postavila proti této koncepci německá právní věda, a s ní i rakouská. Bylo tak odmítnuto, že by veřejná obchodní společnost mohla být považována za právníckou osobu.¹⁴ Čl. 111 všeobecného rakouského obchodního zákoníku pak stanovil, že „veřejná společnost může pod svou firmou nabývatí práv a podstupovatí závazky a může pod touto firmou žalovati i býti žalována“ – přiznal jí tedy způsobilost k právům i způsobilost být stranou v procesu. Spor o tom, zda jsou obchodní společnosti societami nebo korporacemi, rozebírá podrobně Wenig ve svém článku „O právní povaze obchodních společností“, kde se přiklání k názorům Tilsche¹⁵, nechce se spokojit s názorem pravovědy německé, že jsou

¹³ Blíže k této problematice: Randa, A. Soukromé obchodní právo rakouské. Praha: J. Otto, 1894, str. 169

¹⁴ Blíže k této problematice: Wenig, A. O právní povaze obchodních společností. Sborník věd právních a státních, 1923, roč. XXIII, str. 249-313

¹⁵ Blíže k tomu Tilsch, E. Občanské právo rakouské, část všeobecná. Praha: Unie, 1910, str. 119-122

„trochu tím, trochu oním a trochu ještě něčím jiným.“¹⁶ Polemizuje s názory Randovými, opírajícími se o zásadu, že „jmění společenské náleží společníkům (condominium pro indiviso)“¹⁷, a který za právnickou osobu nepovažuje v podstatě ani akciovou společnost¹⁸, a společně s Tilschem souhlasí s tím, že mezi ryzí společností a ryzí korporací jako krajními body se vyskytují přechodné útvary, kam spadají i obchodní společnosti, přičemž je nutné je zařadit mezi korporace.

V Německu, stejně jako v Rakousku, jsou i dnes osobní společnosti chápány jako society, i když se dosti právnické osobě blíží. Právní osobnost nemají přiznánu taktéž např. v Itálii, Švýcarsku, Nizozemsku, není přiznána ani anglickému partnershipu

Původně tedy byla společnost smlouvou a postupem času tato smlouva získává prvky právní subjektivity až do dnešní doby, kdy existuje velká škála společností, od bezsubjektních forem (společnosti bez právní subjektivity) až po právnické osoby, které jsou právní subjektivitou vybaveny.

1.2.3 Osobní a kapitálové společnosti

Základním tříděním obchodních společností je jejich třídění na osobní společnosti a kapitálové společnosti, a to „podle toho, v jaké míře daná forma společnosti akcentuje osobní nebo kapitálovou účast společníků na činnosti společnosti.“¹⁹

V právním jednání se rozdíl projevuje především v tom ohledu, že pro osobní společnosti, stavící na individuálních osobnostech společníků, je základem osobní účast společníků při právním jednání, možnost každého společníka jednat jménem společnosti, zatímco pro kapitálové společnosti, kde dochází k osamostatňování společnosti od společníků, je základem vytváření orgánů společnosti, kterým je svěřeno

¹⁶ Blíže Wenig, A. O právní povaze obchodních společností. Sborník věd právních a státních, 1923, roč. XXIII, str. 249-313

¹⁷ Randa, A. Soukromé obchodní právo rakouské. Praha: J. Otto, 1984, str. 167-168

¹⁸ Tamtéž, str. 169

¹⁹ Pelikánová, I., Černá, S. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006, str. 48

i právní jednání.

Typickou formou osobní společnosti je veřejná obchodní společnost, zatímco typickou formou kapitálové společnosti je akciová společnost, ostatní formy společností se pohybují mezi těmito dvěma krajnostmi, s tím, že komanditní společnost a zřejmě i komanditní společnost na akcie (ta je někdy považována za smíšený typ) jsou formy, které je možno zařadit s výhradami k osobním společnostem, zatímco společnost s ručením omezeným je možno opět tedy s výhradami zařadit ke společnostem kapitálovým.

1.2.4 Civilní společnosti, společnosti obchodního práva, družstva

S ohledem na použitou charakteristiku obchodních společností mezi ně nespádají tzv. civilní společnosti, které jsou společnostmi občanského práva, nezabývají se obchody jako jednou ze základních kategorií obchodního práva, přestože často vykonávají činnost směřující k dosažení zisku. Civilní společnosti bývají upraveny v občanských zákonících, a často je tato úprava subsidiárně aplikovatelná na obchodní společnosti. Civilní společností podle českého práva je sdružení bez právní subjektivity upravené v občanském zákoníku v § 829 až 841 (smlouva o sdružení), jde o sdružení osob k dosažení sjednaného účelu, kterým nemusí být nutně dosažení zisku. Účastník sdružení musí vystupovat vlastním jménem nebo na základě udělené plné moci i jménem ostatních účastníků.²⁰ Dalšími civilními společnostmi podle českého práva mohou být zájmová sdružení právnických osob, která právnickou osobou jsou, ale neřadí se mezi obchodní společnosti.

Mezi obchodní společnosti nespádají ani tichá společnost, ani společnost k jednotlivým obchodům (společnost případná, konsorcium), nauka je však řadí spolu s obchodními společnostmi mezi tzv. společnosti obchodního práva. Tichá společnost je upravena v obchodním zákoníku v § 673 až 681 (smlouva o tichém společenství), kdy se jedná o bezsubjektní formu společnosti, tichý společník nevystupuje vůči třetím osobám, práva a povinnosti vznikají pouze podnikateli.

²⁰ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. II. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006, str. 345

V historickém vývoji kromě obchodních společností vznikla i podobná sdružení osob, družstva, dříve nazývaná společenstva.²¹ Družstevnické sdružování sledovalo především ochranu vlastních hospodářských zájmů sdružených osob („podporovati výdělek nebo hospodářství svých členů společným provozováním obchodu nebo poskytováním úvěru“²²) a vyvinulo se ze spolků Zatímco obchodní společnosti charakterizuje uzavřený počet členů, družstva mají naproti tomu otevřený počet členů, a tím variabilní kapitál. Tradice v oblasti germánského práva, kam by měla směřovat i naše právní úprava, odděluje obchodní společnosti od družstev i přes jejich velkou podobnost s obchodními společnostmi.²³ Jiné právní úpravy, např. francouzská, naopak družstva za obchodní společnosti považují.

V rámci komunitárního práva došlo vytvoření nadnárodních forem společností - evropského hospodářského zájmového sdružení, evropské společnosti a evropské družstevní společnosti, i tyto formy je nutné řadit mezi obchodní společnosti, popř. družstva (viz evropskou družstevní společnost). Obchodní společnosti jsou tedy v našem právu právnické osoby korporativního typu, pokud je za obchodní společnosti prohlašuje obchodní zákoník.

²¹ Např. Malovský-Wenig, A. Příručka obchodního práva, Praha: Československý Kompas, 1947 (společenstva výdělková a hospodářská)

²² Tamtéž, str. 180-181

²³ Např. K. Eliáš po zhodnocení všech argumentů se domnívá, že za vyčleněním družstev z obchodních společností nejsou v současnosti v podstatě věcné důvody, ale spíše tradicionalistický pohled na tuto otázku – viz Eliáš, K. Obchodní společnosti. Praha: C. H. Beck, 1994, str. 29-30

2. PRÁVNÍ JEDNÁNÍ OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ

Právní úprava jednání obchodních společností je obsažena především v obchodním zákoníku (s vědomím specifické úpravy komunitárních nadnárodních forem společností), se subsidiaritou občanského zákoníku, týkající se zejména právního jednání právnických osob obecně a dále úpravy zastoupení, především smluvního. V této úpravě najdeme instituty, které jsou společné všem obchodním společnostem, i družstvu, jedná se zejména o obecnou úpravu jednání podnikatelů – právnických osob, zahrnující instituty statutárního orgánu a zastoupení, a dále o právní jednání obchodních společností v některých fázích jejich existence. Především o těchto institutech je pojednáno v této kapitole.

2.1 Právní jednání právnických osob

Právní jednání právnických osob upravuje obecně občanský zákoník, který v § 20 odst. 1 stanoví, že „právní úkony právnické osoby ve všech věcech činí ti, kteří jsou k tomu oprávněni smlouvou o zřízení právnické osoby, zakládací listinou nebo zákonem (statutární orgány).“ V § 20 odst. 2 upravuje občanský zákoník zákonné zastoupení právnických osob, které uvozuje slovy „za právnickou osobu mohou činit právní úkony...“

Obchodní zákoník upravuje obecně jednání podnikatele, kde určitěji říká v § 13 odst. 1: „Je-li podnikatelem fyzická osoba, jedná osobně nebo za ni jedná zástupce. Právnická osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce.“

Jak z občanského, tak i z obchodního zákoníku je tedy zřejmé, že dochází k rozlišení přímého jednání právnické osoby od zastoupení. Právnické osoby, kterými jsou taktéž na základě ustanovení § 18 odst. 2 písm. a) OZ, resp. dle § 56 ObchZ i obchodní společnosti, tedy jednají buď přímo, a to svými statutárními orgány, které přímo projevují jejich vůli, nebo za ně jednají jiné osoby – zástupci, přičemž u obchodních společností přichází v úvahu jak zastoupení smluvní, tak i zákonné.

2.2 Statutární orgány

2.2.1 Pojem statutárního orgánu

Vyjdeme-li z výše citovaných ustanovení občanského a obchodního zákoníku, dá se konstatovat, že statutární orgán je součástí právnické osoby, a má generální jednatelské oprávnění, tzn., že jedná ve všech věcech právnické osoby.

Je třeba podotknout, že pojem statutárního orgánu v našem právu je významně odlišný od pojetí statutárních orgánů jaké u nás existovalo v předtotalitním období, jakož i od pojetí, které je zastáváno v jiných právních řádech i v komunitárním právu. V těchto odlišných pojetích jsou za statutární chápány všechny orgány, které společnost nebo jiná právnická osoba musí mít na základě zákona, stanov nebo jiných vnitřních předpisů bez ohledu na jejich jednatelské oprávnění.²⁴ Socialistické právo tak rozlišilo pojem statutární orgán a jiné orgány, statutárním orgánem se pro příště stal jen ten orgán, který je oprávněn jednat ve všech věcech organizace (resp. dnes právnické osoby). Komunitární právo, stejně jako naše předtotalitní právo, nezná takto formulované statutární orgány, hovoří pouze o orgánech, jako strukturních částech právnické osoby, které mohou za ni jednat, zastupovat ji před soudy, řídit a kontrolovat.²⁵

Obchodní zákoník nedefinuje pojem orgán obchodní společnosti. Obecně jím lze rozumět vnitřní útvary společnosti bez právní subjektivity tvořené určitou osobou nebo skupinou osob, které zajišťují činnost obchodní společnosti buď ve vztahu k třetím osobám nebo uvnitř společnosti.²⁶ Je třeba přitom odlišovat orgán obchodní společnosti a osobu, která tento orgán tvoří. Všechny obchodní společnosti musí obligatorně vytvářet statutární orgán. Účast na činnosti statutárního orgánu se nazývá výkon funkce.

§ 13 odst. 2 ObchZ stanoví, že „ustanovení tohoto zákona o jednotlivých obchodních společnostech a družstvu určují statutární orgán, jehož jednání je jednáním

²⁴ Pelikánová, I. Obchodní právo. I. díl, Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 309

²⁵ Tamtéž, str. 310

²⁶ Dědič, J. a kol. Právo obchodních společností. Právo a podnikání 2, Praha: Prospektrum spol. s r.o., 1998, str. 75

podnikatele.“ Zde obchodní zákoník jakoby navazuje na uvedený § 20 odst. 1 občanského zákoníku. Obchodní zákoník tak stanoví, kdo je statutárním orgánem obchodních společností, přičemž však individuální určení osob, jež budou funkci statutárního orgánu v jednotlivých obchodních společnostech vykonávat, musí vyřešit rozhodnutí společníků, resp. rozhodnutí příslušného orgánu společnosti. Platí zde, že od ustanovení určujících statutární orgány se nelze odchýlit, pokud to příslušné ustanovení výslovně neumožňuje.

2.2.2 Rozsah jednatelského oprávnění statutárního orgánu

Jednatelské oprávnění statutárních orgánů je zásadně, co do účinků navenek, neomezené. Rozsah oprávnění statutárního orgánu jednat jménem obchodní společnosti ve všech věcech, tj. neomezeně, je přímo pojmovým znakem statutárního orgánu. Obchodní zákoník připouští přitom ve svých ustanoveních často omezení statutárního orgánu v jeho jednatelském oprávnění, a to společenskou smlouvou (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost), společenskou smlouvou, stanovami nebo valnou hromadou (společnost s ručením omezeným), stanovami, rozhodnutím valné hromady nebo rozhodnutím dozorčí rady (akciová společnost), takové omezení však je neúčinné ve vztahu k třetím osobám, omezení má jen vnitřní povahu a příslušné jednání obchodní společnost zavazuje. Obecně je to pro všechny statutární orgány právnických osob stanoveno v § 13 odst. 5 ObchZ - omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu právnické osoby vyplývající ze stanov, společenské smlouvy či jiného obdobného dokumentu nebo z rozhodnutí orgánů právnické osoby není možno uplatňovat vůči třetím osobám, i když byla zveřejněna. To však nevylučuje odpovědnost statutárního orgánu v případě, že omezení poruší.

Obchodní zákoník na základě první evropské směrnice č. 68/151/EHS o obchodních společnostech upravuje kromě nemožnosti uplatňovat omezení jednatelského oprávnění navenek taktéž řešení překročení jednatelského oprávnění, a to v § 13 odst. 4 ObchZ tak, že je-li podnikatelem právnická osoba, je vázána vůči třetím osobám jednáním uskutečněným jejím statutárním orgánem nebo likvidátorem, i když překročil rozsah jejího předmětu podnikání, ledaže jde o jednání, které překračuje působnost, kterou tomuto orgánu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon.

2.2.3 Členství ve statutárním orgánu

Působnost statutárního orgánu u osobních obchodních společností mohou vykonávat jak fyzické, tak i právnické osoby – mohou být společníky s neomezeným ručením. V případě fyzických osob může být společníkem veřejné obchodní společnosti a komplementářem komanditní společnosti pouze osoba, která splňuje všeobecné podmínky provozování živnosti podle zvláštního právního předpisu a u níž není dána překážka provozování živnosti stanovená zvláštním právním předpisem, a to bez ohledu na předmět podnikání společnosti (§ 76 odst. 2 ObchZ a § 93 odst. 2 ObchZ). V případě právnických osob pak zákon stanoví, že práva a povinnosti spojená s účastí ve společnosti vykonává její statutární orgán, popř. jím pověřený zástupce, který splňuje podmínky shora uvedené pro fyzické osoby. Pokud jde o kapitálové společnosti, tam mohou být statutárním orgánem či jeho členem fyzické osoby, které splňují podmínky uvedené v § 194 odst. 7 ObchZ, zákon však umožňuje soudu jmenovat členem představenstva akciové společnosti nebo jednatelem společnosti s ručením omezeným i právnickou osobu, a to pro případ neschopnosti plnit funkci příslušného orgánu z důvodu snížení počtu jeho členů (§ 194 odst. 2 ObchZ, resp. § 135 odst. 2 ObchZ). Pro všechny společnosti je nutno vzít v úvahu i omezení dle § 381 ObchZ – kdy statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu (ani členem jiného orgánu) právnické osoby, která je podnikatelem, nemůže být ten, kdo vykonával kteroukoli ze srovnatelných funkcí v právnické osobě, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs; totéž platí, byl-li insolvenční návrh podaný proti takové právnické osobě zamítnut pro nedostatek majetku. Podrobnosti o uvedené překážce stanoví další ustanovení § 381, a to pokud jde o časové období výkonu funkce, které vytváří překážku (odst. 2), dobu trvání překážky (odst. 3), kdy se k ní nepřihlíží (odst. 4), kdy odpadá a postup v případě, že uvedená skutečnost nastala v době, kdy dotčená osoba je statutárním orgánem nebo jeho členem (odst. 5 až 8).

V rámci ustanovení konkrétních osob do funkce statutárního orgánu je třeba odlišovat obsazení funkce při založení obchodní společnosti a pozdější obsazení funkce. Při založení, resp. vzniku obchodní společnosti jednatelské oprávnění vzniká ve vztahu ke společnosti až okamžikem jejího zápisu do obchodního rejstříku – naproti tomu při pozdějším obsazení funkce je takový zápis pouze deklaratorní.

U osobních společností může společenská smlouva určit, kdo z neomezeně ručících společníků bude funkci statutárního orgánu vykonávat – neurčí-li, nastupují v zákoně uvedená pravidla o tom, kdo je statutárním orgánem. Ve společnosti s ručením omezeným musí být první jednatele určení ve společenské smlouvě jmenovitě s uvedením jejich bydliště, taktéž musí smlouva určit, jakým způsobem bude jednatel, popř. jednatele jménem společnosti jednat. V akciové společnosti může, ale nemusí ujednání ohledně představenstva obsahovat zakladatelská smlouva, musejí ho však obsahovat stanovy, a to ustanovení o počtu členů, délce jejich funkčního období, jeho působnosti a způsobu rozhodování, jmenovitě pak zvolí členy představenstva ustavující valná hromada, zakladatelé, popř. dozorčí rada – pravidla jsou uvedena dále u akciové společnosti.

U osobních společností dochází ke změně členů statutárního orgánu změnou společenské smlouvy, ve společnosti s ručením omezeným jmenuje jednatele valná hromada, u akciové společnosti valná hromada, pokud stanovy tuto pravomoc neschválí dozorčí radě.

Výkon funkce může nejčastěji obecně skončit smrtí fyzické osoby (včetně prohlášení jí za mrtvou), zánikem právnické osoby, zbavením způsobilosti k právním úkonům u fyzické osoby, zánikem členství ve společnosti u společníků veřejné obchodní společnosti a u komplementářů komanditní společnosti, taktéž odvoláním z funkce, odstoupením z funkce, uplynutím funkčního období či dohodou.

Statutární orgán může tvořit jediná osoba – pak jde o monokratický, individuální orgán, anebo více osob – pak jde o kolektivní orgán, u kterého musí být řešena otázka jeho usnášení.

Neurčí-li zákon, stanovy nebo společenská smlouva jinak, mohou se statutární orgány obecně dle § 66 odst. 4 ObchZ usnášet, jen je-li přítomna nadpoloviční většina jejich členů, a k usnesení je zapotřebí souhlasu většiny přítomných členů. Při rovnosti hlasů je rozhodující hlas předsedajícího. Stanovy či společenská smlouva mohou připustit i písemné hlasování nebo hlasování pomocí prostředků sdělovací techniky mimo zasedání orgánu, pokud s tím souhlasí všichni členové orgánu; hlasující se pak považují za přítomné.

Podepisování za společnost se děje tak, že k firmě společnosti připojí osoby, které činí jménem společnosti písemné úkony, svůj podpis.

2.2.4 Odpovědnost statutárního orgánu

Vztah mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu společnosti, se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností. Případná smlouva o výkonu funkce musí mít písemnou formu a musí být schválena valnou hromadou nebo písemně všemi společníky, kteří ručí za závazky společnosti neomezeně. Závazek k výkonu funkce je závazkem osobní povahy.

Z mandátní smlouvy vyplývá především povinnost statutárního orgánu, resp. jeho člena, řídit se zájmy společnosti. U všech společností je dále zakotvena povinnost jednání s péčí řádného hospodáře, která zahrnuje svědomitost, obezřetnost a odborné řízení včetně zajištění případného odborného posouzení.²⁷ U kapitálových společnostech navíc platí zákaz vnitřního obchodování (§ 196a ObchZ).

Ustanovení o jednotlivých společnostech určují, které osoby a v jakém rozsahu podléhají zákazu konkurenčního jednání. Podstatou zákazu konkurence je obecně zákaz podnikání, resp. podílení se na podnikání uvedených osob ve stejném nebo obdobném předmětu podnikání společnosti. V § 65 odst. 2 a 3 ObchZ jsou upraveny sankce pro případ porušení zákazů konkurence – společnost je oprávněna požadovat, aby osoba, která zákaz porušila, vydala prospěch z obchodu, při kterém k porušení došlo, anebo převedla tomu odpovídající práva na společnost; tím není dotčeno právo na náhradu škody společnosti. Uvedená práva, s výjimkou práva na náhradu škody, zanikají, nebyla-li uplatněna u odpovědné osoby do tří měsíců ode dne, kdy se společnost o této skutečnosti dověděla, nejpozději však uplynutím jednoho roku od jejich vzniku.

Důsledkem porušení povinností při výkonu působnosti statutárního orgánu je především povinnost k náhradě škody (dle § 373 an. ObchZ, na základě § 757 ObchZ), jedná se o objektivní odpovědnost. Kromě toho se může jednat i o další sankce (např. uvedené při porušení zákazu konkurence), přičemž k nejúplnější úpravě dochází u akciových společností, kde původní smlouva ustoupila právní instituci a kde často dochází k oddělení řízení od vlastnictví, velký význam zde hrají tzv. kodexy Corporate Governance. Úpravu odpovědnosti orgánů nacházíme i v koncernovém právu.

²⁷ Blíže Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006, str. 244

2.2.5 Zápis statutárního orgánu do obchodního rejstříku

Statutární orgán musí být podle obchodního zákoníku zapsán do obchodního rejstříku, jeho zápis však má význam pouze deklaratorní, nikoli konstitutivní, nezakládá tak vznik jeho oprávnění jednat jménem obchodní společnosti ve všech věcech.

Do obchodního rejstříku se zapisuje jméno a bydliště nebo firma a sídlo osoby, která je statutárním orgánem nebo jeho členem, s uvedením způsobu, jak jménem právnické osoby jedná, a den vzniku a zániku funkce. Je-li statutárním orgánem nebo jeho členem právnická osoba, zapisuje se též jméno a bydliště osob, které jsou jejím statutárním orgánem nebo jeho členem. Zapisují se tedy nejen uvedené skutečnosti, ale též jejich změny a zánik. Způsob jednání je třeba z důvodu ochrany dalších osob zapsat i v případě, že statutární orgán je monokratický – viz rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 12. 11. 1974 ve věci C-32/74, Friedrich Haaga GmbH.

Důležitý je princip materiální publicity, a to ve své pozitivní i negativní stránce. Na základě první evropské směrnice č. 68/151/EHS o obchodních společnostech stanoví ustanovení § 29 ObchZ zejména, že skutečnosti zapsané do obchodního rejstříku jsou účinné vůči každému ode dne jejich zveřejnění, ledaže zapsaná osoba prokáže, že třetí osobě bylo provedení zápisu známo dříve, a dále, že údaje a obsah listin, jejichž zveřejnění zákon ukládá, může zapsaná osoba namítat vůči třetím osobám až od okamžiku jejich zveřejnění, ledaže by prokázala, že třetí osobě byly známy dříve. Proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis v obchodním rejstříku, nemůže naopak ten, jehož se zápis týká, namítat, že tento zápis neodpovídá skutečnosti. Třetí osoby se však mohou vždy dovolat nezveřejněných údajů a obsahu listin, neodnímá-li jim skutečnost nezveřejnění účinnost. Z uvedeného vyplývá, že ač zápis statutárního orgánu je pouze deklaratorní, společnost by měla vždy dbát o soulad zápisu v obchodním rejstříku se skutečností.

Podstatná jsou dále ustanovení § 30 ObchZ, stanovící, že od okamžiku zveřejnění zápisu osoby, která je orgánem nebo členem orgánu právnické osoby, se nikdo nemůže dovolávat vůči třetím osobám porušení právních předpisů, společenské smlouvy nebo stanov při volbě nebo jmenování uvedených orgánů nebo jejich členů, ledaže zapsaná osoba prokáže, že třetí osoba o porušení věděla. Jestliže však rejstříkový soud zamítne návrh na povolení zápisu osoby, která je orgánem nebo členem orgánu

právnícké osoby, považuje se její volba nebo jmenování od počátku za neplatnou; tím však nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře.

Zásadní listiny, zejména zakladatelské dokumenty a listiny, týkající se vzniku a zániku funkce osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, se zakládají do sbírky listin u rejstříkového soudu a stejně jako zapisované údaje o statutárních orgánech jsou v souladu s principem formální publicity každému přístupné, čímž zabezpečují bezpečnost obchodního styku, zde zejména pokud jde o jednání společností jako právnických osob.

2.3 Zastoupení

2.3.1 Obecně o zastoupení

Jak již bylo shora uvedeno, právnícká osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce. V rámci institutu zastoupení se rozlišuje především zastoupení přímé a nepřímé, přičemž při přímém zastoupení jedná zástupce jménem zastoupeného a na jeho účet, při nepřímém jedná zástupce jménem svým na účet zastoupeného. Nepřímé zastoupení se vyskytuje méně často, jako příklad můžeme uvést jednání v komisi podle ustanovení obchodního zákoníku o smlouvě komisionářské, naproti tomu přímé zastoupení je typické - zástupcem je dle § 22 odst. 1 OZ ten, kdo je oprávněn jednat za jiného jeho jménem, přičemž ze zastoupení vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému. Dále rozlišujeme zastoupení zákonné a smluvní, viz. § 23 OZ – „zastoupení vzniká na základě zákona nebo rozhodnutí státního orgánu (zákonné zastoupení) anebo na základě dohody o plné moci.“ Zákonné zastoupení na základě rozhodnutí státního orgánu je pro obchodní společnosti neobvyklé, přesto však nelze vyloučit – např. § 29 OZ, příp. i v právu procesním.

Základní ustanovení o zastoupení, platné pro zákonné i smluvní zastoupení, obsahuje občanský zákoník v § 22 až § 24, kde kromě vymezení zastoupení stanoví, že zastupovat jiného nemůže ten, kdo sám není způsobilý k právnímu úkonu, o který jde, ani ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. Dále platí, že zástupce musí jednat osobně, dalšího zástupce si může ustanovit, jen jestliže je to právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto.

2.3.2 Zákonné zastoupení

Občanský zákoník upravuje zákonné zastoupení právnických osob v § 20 odst. 2 tak, že za právnickou osobu mohou činit právní úkony „i jiní její pracovníci nebo členové, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé.“ Formulace „i jiní její pracovníci nebo členové“ ukazuje na zkreslení pojmu orgánu právnické osoby²⁸ (obdobná formulace jako v hospodářském zákoníku) a jeho nedostatečné odlišení od zaměstnanců a členů. To se týká všech právnických osob.

Obchodní zákoník má podobné ustanovení, a to v § 15 odst. 1 - „Kdo byl při provozování podniku pověřen určitou činností, je zmocněn ke všem úkonům, k nimž při této činnosti obvykle dochází.“ To se týká všech podnikatelů. O vztahu mezi uvedenými ustanoveními občanského zákoníku a obchodního zákoníku ve vztahu k obchodním společnostem se kloním k názoru S. Plívy, že z hlediska § 1 odst. 2 ObchZ zde není důvod k aplikaci občanského zákoníku, neboť patřičné ustanovení obchodního zákoníku není nikterak užší, spíše naopak.²⁹ Zákonnými zástupci budou zpravidla zaměstnanci podnikatele, mohou jimi být však i členové či společníci.

Pokud jde o dané pověření, do popředí zde vystupuje rys neformálnosti uvedeného pověření. Postačí pověření k určité činnosti, se kterou jsou spojena určitá právní jednání, nemusí jít však o pověření k zastupování. V praxi často bude mít pověření podobu vymezení pracovní náplně ve vnitřních organizačních předpisech. Avšak „i pověření může být právním úkonem právnické osoby a interpretace tohoto termínu tak staví způsob jednání podle § 15 obchodního zákoníku na pomezí mezi zákonným a smluvním zastoupením. Je možno o tomto způsobu mluvit společně s prokurou jako o tzv. obchodních plných mocích.“³⁰

§ 15 odst. 2 ObchZ upravuje překročení zmocnění podle předchozího odstavce. „Překročí-li zástupce podnikatele zmocnění podle odstavce 1, je takovým jednáním podnikatel vázán, jen jestliže o překročení třetí osoba nevěděla a s přihlédnutím ke

²⁸ Blíže k tomu: Pelikánová, I. Obchodní právo. I.díl, Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 304-309

²⁹ Plíva, S. Právní jednání podnikatele. Právo a podnikání, 1993, č. 9, str. 7

³⁰ Pelikánová, I. Obchodní právo. I.díl, Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 315

všem okolnostem případu ani vědět nemohla.“

Další případ zákonného zastoupení upravuje obchodní zákoník v § 13 odst. 3 a týká se vedoucího organizační složky podniku. Vedoucí organizační složky podniku, který je zapsán do obchodního rejstříku, je zmocněn za podnikatele činit veškeré právní úkony týkající se této složky. Vedoucí organizační složky podniku tak nepotřebuje k jednání plnou moc, jedná na základě zákona, přičemž rozsah jeho jednatelského oprávnění je dán tak, že je oprávněn činit veškeré právní úkony týkající se dané složky, tzn., že omezení takového oprávnění je navenek neúčinné. Zápis vedoucího organizační složky podniku má zde ovšem konstitutivní význam, bez takového zápisu není oprávněn vedoucí organizační složky zastupovat podnikatele v uvedeném rozsahu, tj. při všech právních úkonech týkajících se této složky s nemožností omezení jeho oprávnění navenek, vůči třetím osobám. K zániku jeho oprávnění jednat za podnikatele dochází jeho odvoláním z funkce. Jakých organizačních složek se toto ustanovení týká je dáno v § 7 odst. 1 a 2 ObchZ, tj. odštěpného závodu, kterým je organizační složka podniku, která je jako odštěpný závod zapsána v obchodním rejstříku a dále jiných organizačních složek podniku, pokud zákon stanoví, že se zapisují do obchodního rejstříku.

V souvislosti se zákonným zastoupením je nutné zmínit taktéž úpravu v § 16 ObchZ, která upravuje zvláštní případ nezmocněného jednatelství. „Podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, nemohla-li třetí osoba vědět, že jednajícím osobou k tomu není oprávněna.“ Nejde zde o vymezení jednatelského oprávnění – zákon zde pouze chrání třetí osoby, nejčastěji zákazníky, když upravuje případ, kdy někdo jedná bez jakéhokoli oprávnění.

Pro komplexní pohled je potřeba uvést, že za zákonné zastoupení je třeba považovat taktéž speciální případy takového zastoupení uvedené v obchodním zákoníku – jde zejména o žalobu společníka (tzv. žaloba ut singuli), kdy takovou žalobu podává společník jménem společnosti. Podrobněji jsou tyto žaloby rozvedeny u jednotlivých forem obchodních společností. Dále jde o specifické případy jednatelského oprávnění jiných než statutárních orgánů společností, zejména dozorčích rad společností. Tyto případy jsou podrobněji rozvedeny u jednotlivých forem obchodních společností. Nakonec je třeba zmínit, že o případ zákonného zastoupení jde i v případě jednání jménem společnosti před zápisem do obchodního rejstříku.

2.3.3 Smluvní zastoupení

Obecná úprava smluvního zastoupení je obsažena v občanském zákoníku - § 31 až § 33b. Jde o případ, kdy je určitá osoba oprávněna zastupovat jinou osobu na základě dohody o plné moci. Týká se jak fyzických, tak i právnických osob, je možné se dát zastoupit jak fyzickou tak i právnickou osobou. Zmocnitel udělí zmocněnci plnou moc, v níž musí být uveden rozsah zmocněncova oprávnění. V případě, že zmocněncem bude právnická osoba, pak vzniká právo jednat za zmocnitele statutárním orgánem této osoby nebo osobě, které tento orgán udělí plnou moc. Zmocněnec je oprávněn udělit plnou moc jiné osobě, aby místo něho jednala za zmocnitele právě v případě, že zmocněncem je právnická osoba, jinak pouze tehdy, je-li k tomu výslovně oprávněn plnou mocí nebo zákonem – z právních úkonů dalšího zmocněnce je zavázán přímo zmocnitel. Obchodní zákoník nemá obecnou úpravu takového zastoupení, proto se úprava v občanském zákoníku podle § 1 odst. 2 ObchZ použije i na podnikatelské vztahy.

Ke vzniku oprávnění zastupovat je nezbytné udělení plné moci zmocněnci, ta určuje vztah ke třetím osobám. Plná moc určuje taktéž rozsah zmocněncova oprávnění – může být buď generální (zastupování ve všech právních úkonech), speciální (zastupování při určitém druhu právních úkonů) nebo individuální (zastupování při jednom či několika právních úkonech). Plná moc musí být udělena písemně, netýká-li se jen určitého právního úkonu, týká-li se, pak taktéž je-li třeba, aby právní úkon byl učiněn v písemné formě. Plnou moc lze udělit i několika zmocněncům společně. Není-li v plné moci udělené několika zmocněncům určeno jinak, musí jednat všichni společně.

Jedná-li zmocněnec jménem zmocnitele v mezích oprávnění zastupovat, vzniknou tím práva a povinnosti přímo zmocniteli. Občanský zákoník upravuje taktéž překročení plné moci a dále jednání bez plné moci. Překročil-li zmocněnec své oprávnění vyplývající z plné moci, je zmocnitel vázán, jen pokud toto překročení schválil. Neoznámí-li však zmocnitel osobě, se kterou zmocněnec jednal, svůj nesouhlas bez zbytečného odkladu po tom, co se o překročení oprávnění dozvěděl, platí, že překročení schválil. Překročil-li zmocněnec při jednání své oprávnění jednat za zmocnitele nebo jedná-li někdo za jiného bez plné moci, je z tohoto jednání zavázán sám, ledaže ten, za koho bylo jednáno, právní úkon dodatečně bez zbytečného odkladu schválí. Neschválí-li zmocnitel překročení plné moci nebo jednání bez plné moci, může

osoba, se kterou bylo jednáno, na zmocněnci požadovat buď splnění závazku, nebo náhradu škody způsobené jeho jednáním. Poslední dvě souvětí však neplatí, jestliže osoba, se kterou bylo jednáno, o nedostatku plné moci věděla.

Zánik plné moci pak podrobně upravuje § 33b OZ. Zánik plné moci nastává:

- a) provedením právního úkonu, na který byla omezena,
- b) je-li odvolána zmocnitelem, přičemž platí, že zmocnitel se nemůže platně vzdát práva plnou moc kdykoli odvolat,
- c) je-li vypovězena zmocněncem,
- d) zemře-li zmocněnec, a nevyplývá-li z jejího obsahu něco jiného i zemře-li zmocnitel (pokud však něco jiného nestanoví u zmocnitele zvláštní zákon),
- e) zánikem právnické osoby, která je zmocněncem nebo zmocnitelem, nepřecházejí-li její práva a závazky na jinou osobu,
- f) uplynutím doby, na který byla plná moc udělena (tento důvod neuvádí § 33b OZ, plyne však z možnosti časového omezení plné moci).

Dokud odvolání plné moci není zmocněnci známé, působí jeho právní úkony právní účinky, jako kdyby plná moc ještě trvala – toho se však nemůže dovolávat ten, kdo o odvolání plné moci věděl nebo musel vědět. Vůči třetím osobám nastává zánik plné moci okamžikem, kdy se o něm dovědí. V případě smrti zmocnitele nebo výpovědi plné moci zmocněncem je zmocněnec ještě povinen učinit vše, co nesnese odkladu, aby zmocnitel neutrpěl újmu na svých právech. Úkony takto učiněné mají stejné právní účinky, jako kdyby zastoupení ještě trvalo, pokud neodporují tomu, co zařídil zmocnitel nebo jeho právní nástupci.

2.3.4 Prokura

Zvláštním druhem smluvního zastoupení typickým pro obchodní vztahy je prokura. Jedná se o velmi širokou plnou moc, kterou zmocňuje podnikatel prokuristu ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Její úprava je provedena v § 14 obchodního zákoníku a týká se pouze podnikatelů, tzn. i obchodních společností. Jde o tradiční institut germánského práva, nenalezneme ji v právu francouzském.

Rozsah jednatelského oprávnění určuje § 14 odst. 1 – 3 ObchZ. Jde o všechny právní úkony, k nimž dochází při provozu podniku. Rozsah tak není dán plnou mocí, ale přímo zákonem. Takto uvedený rozsah vylučuje úkony mimořádné – např. prodej podniku a jiné úkony, které přesahují provoz podniku, a samozřejmě úkony týkající se subjektu provozujícího podnik. V prokuře rovněž není zahrnuto oprávnění zcizovat a zatěžovat nemovitosti, v případě, že je to však v prokuře výslovně stanoveno, zahrnuje prokura i tato oprávnění, popř. i jen jedno z nich. Omezení prokury vnitřními pokyny nemá právní následky vůči třetím osobám.

Prokuru lze udělit pouze fyzické osobě. Více osobám lze prokuru udělit tak, že jsou k zastupování a podepisování oprávněny každá samostatně, nebo tak, že je přítom třeba souhlasného projevu vůle všech prokuristů nebo alespoň dvou z nich, pokud tedy je prokura udělena více osobám, takové určení musí obsahovat. Prokurista podepisuje tím způsobem, že k firmě podnikatele, za kterého jedná, připojí dodatek označující prokuru a svůj podpis. Udělení prokury je účinné až zápisem do obchodního rejstříku, přičemž platí, že jde pouze o účinky vůči třetím osobám, jinak se zápis považuje za deklaratorní. Byla-li prokura udělena více osobám, musí návrh na zápis do obchodního rejstříku obsahovat i určení, zda každý prokurista může jednat samostatně, popř. kolik prokuristů musí jednat společně. Pro zánik prokury platí ustanovení občanského zániku o zániku plné moci. Vzhledem k zápisu prokury do obchodního rejstříku omezuje toto ustanovení podnikatele tak, že prokuru může mít pouze podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku. Prokura musí být udělena písemně. Právo udělit prokuru má statutární orgán, pokud však něco jiného nestanoví společenská smlouva nebo stanovy, opačný princip však platí u společnosti s ručením omezeným (§ 125 odst. 2 ObchZ).

2.3.5 Obchodní plnomocník

Pro naše dřívější obchodní právo byl významným pojem obchodní plnomocník. V užším slova smyslu jím byl ten, kdo měl plnou moc k zastupování odvislou od vůle zastoupeného, obchodní zákoník přitom rozlišoval tři druhy obchodní plné moci: prokuru, obchodní plnou moc a prostou plnou moc k uzavírání obchodů, přičemž první dvě mohl uzavřít jen kupec. V širším slova smyslu se mezi obchodní plnomocníky počítali i zákonní zástupci právnických osob, provozujících obchodní živnost,

obchodních společností a obchodních společenstev svépomocných – tj. osoby, které podle zákona, stanov, resp. smlouvy společenské byly povoláni zastupovat.³¹

2.4 Jednání jménem společnosti před zápisem do obchodního rejstříku

Kromě řešení právního jednání již vzniklých obchodních společností musí obchodní zákoník také řešit otázku jednání jménem obchodní společnosti před jejím vznikem. Společnost přitom vzniká dnem, ke kterému byla zapsána do obchodního rejstříku. Jde především o období od založení společnosti do jejího vzniku, ale může se jednat taktéž i o období ještě před založením společnosti. V těchto obdobích již dochází k jejímu vstupu do právních vztahů a úprava předspolečnosti je tak nezbytná, mj. i z důvodů ochrany třetích osob a společnosti samotné.

Obchodní zákoník upravuje předspolečnost v souladu s první směrnicí o obchodních společnostech č. 68/151/EHS a v § 64 odst. 1 stanoví, že kdo jedná jménem společnosti před jejím vznikem, je z tohoto jednání zavázán. Bude-li jednat více osob, jsou zavázáni společně a nerozdílně. Platí však, že když společníci, popř. příslušný orgán společnosti tato jednání schválí do tří měsíců od vzniku společnosti, je z těchto jednání zavázána společnost od počátku. V dalších dvou odstavcích stanoví obchodní zákoník povinnosti zakladatelům a statutárnímu orgánu. Zakladatelé jsou povinni pořídit seznam takových jednání a předložit je ke schválení společníkům, popř. příslušnému orgánu tak, aby lhůta mohla být dodržena. Poruší-li přitom zakladatelé tuto svou povinnost, odpovídají věřitelům společně a nerozdílně za škodu, která jim v důsledku toho vznikne. Statutární orgán je pak povinen bez zbytečného odkladu po schválení jednání učiněných před vznikem společnosti oznámit to účastníkům závazkových vztahů vzniklých z těchto jednání. Úpravu předspolečnosti obsahují i nařízení komunitárního práva upravující nadnárodní formy sdružení.

Do rámce tohoto tématu lze zahrnout taktéž speciální ustanovení obchodního zákoníku o úpravě podávání a podepisování návrhu na zápis do obchodního rejstříku, kdy takové speciální ustanovení, uvedené u každé obchodní společnosti zvlášť, mají

³¹ Blíže k tomu např. Malovský-Wenig, A. Příručka obchodního práva, Praha: Československý Kompas, 1947, str. 143 - 144

přednost před úpravou obecnou. U veřejné obchodní společnosti podávají a podepisují takový návrh všichni společníci, u komanditní společnosti taktéž všichni společníci, u společnosti s ručením omezeným všichni jednatelé, všechny výše uvedené osoby podepisují svým jménem, společnost v té době ještě nevznikla. U akciové společnosti návrh podává představenstvo, podepisují ho však všichni členové představenstva. Za další speciální ustanovení lze považovat postavení správce vkladu a jeho jednání jménem společnosti – viz. § 60 odst. 2 ObchZ.³²

2.5 Likvidace

Z hlediska „životnosti“ obchodních společností jsem se dosud zabýval právním jednáním před vznikem společnosti, dále právním jednáním těchto společností po jejich vzniku, tj. v období jejich aktivní činnosti, nyní se dostávám k tématu zrušení a zániku společnosti a k právnímu jednání v souvislosti s touto fází života společnosti. K zániku společnosti dochází ke dni výmazu z obchodního rejstříku. Zániku společnosti předchází její zrušení s likvidací nebo bez likvidace, bez likvidace však pouze přechází-li její jmění na právního nástupce (jde o tzv. přeměny společností) a dále v případě, že se společnost zrušuje z důvodů uvedených v § 68 odst. 3 písm. f) ObchZ a taková společnost nemá žádný majetek. Obecným způsobem zrušení společnosti je její zrušení bez právního nástupce, tudíž obecně nastává po zrušení fáze likvidace, která v podstatě znamená mimosoudní vypořádání majetkových poměrů zrušené společnosti. Společnost vstupuje do likvidace ke dni, k němuž je zrušena, pokud zákon nestanoví jinak. Vstup do likvidace se zapisuje do obchodního rejstříku, stejně jako osoba likvidátora, jde však pouze o zápisy deklaratorní. Likvidace končí rozdělením likvidačního zůstatku, popř. dalšími způsoby uvedenými v § 75a odst. 1 ObchZ.

Při likvidaci nastává zvláštní situace ohledně právního jednání společnosti. Působnost statutárního orgánu jednat jménem obchodní společnosti přechází na likvidátora, a to od okamžiku jeho jmenování. Likvidace je tak výrazným faktorem ovlivňujícím právní jednání jménem obchodní společnosti. Likvidátor jedná jménem

³² Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé, Praha: C. H. Beck, 2005, str. 17

likvidované společnosti v celém rozsahu její omezené právní subjektivity - dle § 72 odst. 1 ObchZ likvidátor činí jménem společnosti jen úkony směřující k likvidaci společnosti. Při výkonu této působnosti plní závazky společnosti, uplatňuje pohledávky a přijímá plnění, zastupuje společnost před soudy a jinými orgány, uzavírá smíry a dohody o změně a zániku práv a závazků a vykonává práva společnosti. Nové smlouvy může uzavírat jen v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů, nebo je-li to potřebné k zachování hodnoty majetku společnosti nebo k jeho využití, nejedná-li se o pokračování v provozu podniku. Likvidátor je oprávněn jednat jménem společnosti též ve věcech zápisu do obchodního rejstříku. Ty právní úkony likvidátora, které by nesměřovaly k likvidaci, je nutné pro rozpor se zákonem považovat za neplatné. Otázkou je, zda zůstává zachována funkce statutárního orgánu? Lze se klonit zejména s ohledem na § 68 odst. 5 obchodního zákoníku k závěru, že ano, přitom statutární orgán vykonává působnost jen v takovém rozsahu, v jakém nepřešla na likvidátora – tato zbytková působnost však nezahrnuje právní jednání, ale směřuje dovnitř společnosti. Ale v případech dokud není likvidátor jmenován, nebo jestliže skončila jeho funkce a není jmenován likvidátor nový, plní povinnosti související s likvidací společnosti její statutární orgán.

Jestliže bylo jmenováno likvidátorů více, pak každý z nich vykonává působnost statutárního orgánu samostatně, ale jen za předpokladu, že z jejich jmenovacího aktu (anebo soudního rozhodnutí) neplyne něco jiného. Dle § 71 odst. 1 obchodního zákoníku likvidátora jmenuje statutární orgán společnosti, není-li zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami určeno jinak. Není-li likvidátor jmenován bez zbytečného odkladu, jmenuje ho soud. Likvidátorem může být jen fyzická osoba, nestanoví-li obchodní zákoník nebo zvláštní právní předpis jinak – což hned v následujícím odstavci zákon umožňuje, může jím tedy být tedy i osoba právnická při splnění podmínek uvedených v § 71 odst. 2 ObchZ (ta pak určuje fyzickou osobu, která bud jejím jménem vykonávat funkci likvidátora). Další otázky jmenování likvidátora, stejně jako případné ukončení jeho funkce upravuje § 71 obchodního zákoníku ve svých dalších odstavcích. Podstatné je, že likvidátor je dle § 71 odst. 5 obchodního zákoníku orgánem společnosti a za výkon své působnosti odpovídá stejně jako členové statutárních orgánů. Je tedy možné konstatovat, že i u likvidátora jde o přímé jednání obchodní společnosti.

Podle § 20a odst. 4 občanského zákoníku ustanovení obchodního zákoníku o likvidaci obchodních společností se přiměřeně použijí i pro likvidaci jiné právnické osoby, pokud z ustanovení upravujících tyto právnické osoby nevyplývá něco jiného, jde tedy o subsidiární aplikovatelnost těchto ustanovení obchodního zákoníku.

2.6 Právní jednání obchodních společností v dalších situacích

Výše uvedené obecné otázky právního jednání obchodních společností jsou dány obvyklou životností obchodních společností, kdy společnost nejprve vzniká, poté vyvíjí svou aktivitu a nakonec zaniká, týkají se tedy obecně všech obchodních společností. U obchodních společností však může dojít i k situacím, kdy dochází ke změně v právním jednání obchodní společnosti, a které nejsou v životě obchodních společností dány pravidelně. Jsou to zejména situace, kdy se společnost ocitne v úpadku a dále zejména situace, kdy u určitých společností může dojít k zavedení nucené správy.

2.6.1 Insolvence

Podle insolvenčního zákona jedná insolventní správce svým jménem na účet dlužníka, pokud na něj přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou. Takovým jednáním jsou zejména právní úkony, jimiž insolvenční správce zpeněžuje majetkovou podstatu nebo s ní jinak nakládá, a jeho úkony v incidenčních sporech, jakož i v dalších sporech, kterých se účastní místo dlužníka. Statutární orgány, popř. likvidátor vykonávají v insolvenčním řízení svou působnost v rozsahu, v jakém nepřešla na insolventního správce.

2.6.2 Nucená správa

Tento institut se vyskytuje tradičně zejména u bank a taktéž např. u finančních institucí uvedených v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu. Nucenou správu zavádí orgán dozoru, tj. Česká národní banka, zejména z důvodu ohrožení chráněných zájmů v důsledku nedostatků v činnosti uvedených subjektů. Zavedením nucené správy se pozastavuje výkon funkcí členů představenstva (u bank všech orgánů banky) a

působnost představenstva přechází na nuceného správce, s výjimkou práva podat žalobu proti rozhodnutí o zavedení nucené správy.

2.7 Právní jednání v souvislosti s neoprávněným podnikáním

Souvislost s právním jednáním má i úprava neoprávněného podnikání, vztahující se i k neoprávněnému podnikání obchodních společností. Právně jednat a vstupovat do právních vztahů může také obchodní společnost, které je zakázáno podnikat, nebo která nemá oprávnění k podnikání, popř. která své oprávnění k podnikání překročí. Obchodní zákoník správně stanoví v § 3 odst. 1, že „povaha nebo platnost právního úkonu není dotčena tím, že určité osobě je zakázáno podnikat nebo že nemá oprávnění k podnikání,“ tzn., že zde zejména nedochází k neplatnosti právního úkonu, výjimku ovšem přináší pokračování uvedeného odstavce ustanovením, že tím není dotčen § 49a OZ – tj. existuje zde možnost dovolávat se relativní neplatnosti právního úkonu z důvodu podstatného omylu. Sankcí za neoprávněné podnikání je odpovědnost za škodu tímto podnikáním způsobenou (§ 3a odst. 2 ObchZ).

2.8 Právní jednání obchodních společností v procesním právu

Právní jednání obchodních společností v občanském soudním řízení (civilním procesu) se neřídí výše popsanou úpravou v obchodním zákoníku, ale platí zde zvláštní úprava, obsažená v občanském soudním řádu. Proti tomu úprava ve všeobecném obchodním zákoníku (1/1863 ř.z.) byla určující i z hlediska procesního, např. představenstvo mělo společnost zastupovat před soudem i mimo soud. První komunitární směrnice o obchodních společnostech, zmíněná několikrát výše, vyžaduje mj. zveřejnění orgánů a jejich členů, které jsou oprávněny zavazovat společnost vůči třetím osobám a zastupovat ji před soudem. Odezvu našel tento požadavek v § 38i odst. 1 písm. b) ObchZ.

V § 21 odst. 1 občanský soudní řád (z. č. 99/1963 Sb.) stanoví, že za právnickou osobu jedná:

- a) její statutární orgán; tvoří-li statutární orgán více fyzických osob, jedná za právnickou osobu jeho předseda, popř. jeho člen, který tím byl pověřen, nebo
- b) její zaměstnanec (člen), který tím byl statutárním orgánem pověřen, nebo
- c) vedoucí jejího odštěpného závodu nebo vedoucí jiné její organizační složky, o níž zákon stanoví, že se zapisuje do obchodního rejstříku, jde-li o věci týkající se tohoto závodu (složky), nebo
- d) její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně.

V následujícím druhém odstavci je uvedeno, že se uvedený odst. 1 nepoužije, stanoví-li tento nebo zvláštní zákon, že za právnickou osobu jedná jiné osoby. To se týká likvidátora, ale také dalších jednatelských oprávnění uvedených v obchodním zákoníku a souvisejících s civilním řízením.

Občanský soudní řád pojednává o uvedené problematice v rámci úpravy účastníků, přičemž úprava zastoupení účastníků teprve následuje, z čehož je nutné vyvodit závěr, že popsané jednání za právnickou osobu je nutné považovat za její přímé jednání, ačkoli dle dřívějších výkladů v úpravě obchodního zákoníku půjde vyjma případu jednání statutárním orgánem o zastoupení právnické osoby.

Soudní řád správní (z. č. 150/2002 Sb.) naproti tomu koncepčněji odkazuje k hmotněprávním předpisům, když ve svém § 33 odst. 4 uvádí, že za právnickou osobu jedná ten, kdo je k tomu oprávněn podle zvláštního zákona. Správní řád (z. č. 500/2004 Sb.) tak nestanoví a odkazuje v rámci právního jednání právnických osob na občanský soudní řád.

3. PRÁVNÍ JEDNÁNÍ JEDNOTLIVÝCH FOREM OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ

Kdo je statutárním orgánem jednotlivých obchodních společností, jaký je způsob jeho jednání za společnost, vznik a zánik funkce statutárního orgánu a další otázky související s tématem právního jednání (např. další jednatelská oprávnění uvedená v obchodním zákoníku) se pokusí podat následující přehled, který se podrobněji zabývá „tradičními“ obchodními společnostmi, tak jak jsou upraveny v obchodním zákoníku, tj. veřejnou obchodní společností, komanditní společností, společností s ručením omezeným a akciovou společností, se stručným náhledem taktéž na problematiku družstva a forem nadnárodních sdružení – evropského hospodářského zájmového sdružení, evropské společnosti a evropské družstevní společnosti, pro podání uceleného výkladu.

3.1 Veřejná obchodní společnost

Veřejná obchodní společnost je společnost, ve které alespoň dvě osoby podnikají pod společnou firmou a ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně celým svým majetkem (§ 76 odst. 1 ObchZ). Společníky tak mohou být fyzické i právnické osoby. Fyzická osoba však může být společníkem, jen pokud splňuje všeobecné podmínky provozování živnosti podle zvláštního právního předpisu a pokud u ní není dána překážka provozování živnosti stanovená zvláštním právním předpisem, a to bez ohledu na předmět podnikání společnosti. Zvláštním právním předpisem je zde živnostenský zákon, tj. zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). Pokud bude společníkem právnická osoba, vykonává práva a povinnosti spojená s účastí ve společnosti její statutární orgán, popřípadě jím pověřený zástupce, který splňuje shora uvedené podmínky stanovené pro fyzické osoby. Veřejná obchodní společnost je osobní společností, staví na individuálních osobnostech společníků, silně se zde projevuje tzv. *intuitus personae*. Všeobecný rakouský obchodní zákoník (1/1863 ř.z.) vystavěl ustanovení o veřejné společnosti na bázi subsidiarity vůči dalším obchodním společnostem, přičemž jí mohla být i faktická společnost, současný obchodní zákoník

více veřejnou obchodní společnost zformalizoval a pojetím mj. všech společností jako právnických osob ji přiblížil společnostem kapitálovým.

3.1.1 Statutární orgán

Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti jsou všichni společníci. Společenská smlouva však může stanovit, že statutárním orgánem jsou pouze někteří společníci nebo jeden společník (§ 85 odst. 1 ObchZ). Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti tak nemůže být osoba, která není společníkem.

Z uvedeného vyplývá, že existují následující možnosti ohledně toho, kdo může být statutárním orgánem:

- a) statutárním orgánem mohou být všichni společníci,
- b) statutárním orgánem mohou být pouze někteří společníci (stanoví-li tak společenská smlouva), tedy někteří společníci statutárním orgánem nebudou,
- c) statutárním orgánem může být pouze jeden společník (stanoví-li tak společenská smlouva).

Ohledně způsobu jednání stanoví § 85 odst. 2 obchodního zákoníku, že je-li statutárním orgánem více společníků, je oprávněn jednat jménem společnosti každý z nich samostatně, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Společenská smlouva tak může stanovit společné jednání všech společníků, kteří jsou statutárním orgánem společnosti nebo společné jednání několika takových společníků.

Jednání statutárního orgánu jménem veřejné obchodní společnosti je možné ve všech věcech, tj. zásadně neomezeně. Omezit jednatelské oprávnění může pouze společenská smlouva, takové omezení je však vůči třetím osobám neúčinné.

Statutárním orgánem může být jak osoba fyzická, tak i osoba právnická – může být totiž společníkem, v případě, že je statutárním orgánem právnická osoba, vykonává dle § 76 odst. 3 ObchZ práva a povinnosti její statutární orgán, popř. jím pověřený zástupce, který splňuje podmínky stanovené pro fyzické osoby uvedené shora.

Nepanuje jednota o tom, zda několik společníků představuje několik statutárních orgánů anebo jediný kolektivní statutární orgán. Je nutné se přiklonit k tradiční koncepci jediného statutárního orgánu právnické osoby, i novelizace v roce 2000 měla otázku vyjasnit ve prospěch kolektivního statutárního orgánu, někteří autoři se přesto

přiklání k řešení, že je nutné připustit více statutárních orgánů, zejména z důvodu vývoje směřujícího k přizpůsobení pojetí statutárních orgánů ve smyslu tradičního pojetí, jak je uvedeno výše – tj. všech orgánů, které obchodní společnost musí mít na základě zákona, stanov nebo jiných vnitřních předpisů.³³ Stále ovšem např. trvá, že k obchodnímu vedení společnosti je oprávněn každý společník. Při obchodním vedení jde o řízení podniku, o uskutečňování tzv. vnitřní funkce (netýká se však rozhodování ve věcech právního subjektu), proti tomu právní jednání je jednáním navenek, vůči třetím osobám. Vnějšími vztahy je třeba rozumět právní vztahy, do nichž vstupuje společnost s osobami, které stojí mimo ni jako právnickou osobu i mimo její společníky.

3.1.2 Další případy jednatelského oprávnění

Speciální úpravu jednatelského oprávnění představuje § 82a obchodního zákoníku, který zakládá právo každému společníkovi podat jménem společnosti žalobu na náhradu škody proti jinému společníkovi, který společnosti za škodu odpovídá a žalobu o splacení vkladu proti společníkovi, který je se splacením vkladu v prodlení, a v tomto řízení ji zastupovat (žaloba ut singuli) – tato úprava vychází z úpravy kapitálových společností a představuje z dikce ustanovení zákonné zmocnění zastupovat společnost tam, kde zájmy společnosti a zájmy statutárního orgánu by se mohly rozcházet. Obdobnou úpravu obsahují i ustanovení týkající se společnosti s ručením omezením a akciové společnosti.

3.1.3 Vznik a zánik funkce statutárního orgánu

U společníka veřejné obchodní společnosti vyplývá způsobilost být statutárním orgánem společnosti přímo z jeho společnického poměru vůči společnosti. Společenská smlouva může určit první společníky, kteří budou statutárním orgánem společnosti, neurčí-li je, budou jím všichni společníci. Se vznikem společnosti vzniká také funkce

³³ např. Pelikánová, I. Obchodní právo. I. díl, Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 313,

proti např. Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé, Praha: C. H. Beck, 2005, str. 121

prvních společníků jako statutárního orgánu. Změnou společenské smlouvy tak může dojít ke změně v osobě společníka, příp. v počtu společníků (§ 85 odst. 1, § 83 ObchZ), kteří jsou statutárním orgánem, a to od účinnosti změny společenské smlouvy, zápis do obchodního rejstříku má jen deklaratorní charakter. Není tak třeba speciálně upravovat volbu statutárního orgánu, resp. jeho odvolání. Ke změně společenské smlouvy je třeba souhlasu všech společníků, společenská smlouva však může určit, že k její změně postačuje souhlas většiny společníků, v takovém případě má každý společník jeden hlas. Specificky může funkce vzniknout dle § 85 odst. 3 obchodního zákoníku - jestliže odstoupil z funkce společník, který byl jediným statutárním orgánem společnosti, jsou ode dne účinnosti odstoupení statutárním orgánem všichni ostatní společníci.

Jak již bylo shora uvedeno, společníkem veřejné obchodní společnosti může být jak fyzická, tak i právnická osoba. Společníkem veřejné obchodní společnosti může být jen fyzická osoba, která splňuje všeobecné podmínky provozování živnosti podle zvláštního právního předpisu a u níž není dána překážka provozování živnosti stanovená zvláštním právním předpisem, bez ohledu na předmět podnikání společnosti. Je-li společníkem právnická osoba, vykonává práva a povinnosti spojená s účastí ve společnosti její statutární orgán, popřípadě jím pověřený zástupce, který splňuje podmínky výše popsané pro fyzickou osobu.

K zániku funkce může dojít kromě smrti fyzické osoby nebo zániku právnické osoby, která je statutárním orgánem, a samozřejmě zániku příslušné veřejné obchodní společnosti, taktéž změnou společenské smlouvy, ztrátou způsobilosti k výkonu funkce, zánikem členství ve společnosti a odstoupením z funkce.

Úprava odstoupení z funkce u veřejné obchodní společnosti je speciální ve vztahu k § 66 odst. 1 ObchZ – § 85 odst. 3 ObchZ stanoví: „Společník může z funkce statutárního orgánu odstoupit, je však povinen vykonat všechna opatření, která nesou odkladu. Odstoupení musí být doručeno společnosti a všem společníkům. Odstoupení je účinné uplynutím jednoho měsíce ode dne, kdy bylo doručeno společnosti. Jestliže takto odstoupil společník, který byl jediným statutárním orgánem společnosti, jsou ode dne účinnosti odstoupení statutárním orgánem všichni ostatní společníci.“

Pro odpovědnost je podstatný § 79a – společník je při plnění svých povinností povinen postupovat s péčí řádného hospodáře. Zákaz konkurence pro společníky

upravuje § 84, a to dispozitivně, s tím, že společenská smlouva může tento zákaz konkurence upravit jinak.

3.2 Komanditní společnost

Komanditní společnost je dle § 93 odst. 1 ObchZ společnost, v níž jeden nebo více společníků ručí za závazky společnosti do výše svého nesplaceného vkladu zapsaného v obchodním rejstříku (komanditisté) a jeden nebo více společníků celým svým majetkem (komplementáři). Pro komanditní společnost, která je v podstatě modifikovanou veřejnou obchodní společností, je typické, že se v ní vyskytují dva typy společníků, společníků může být více, vždy však minimálně jeden komanditista a jeden komplementář. Komplementáři musí splňovat stejné podmínky jako společníci veřejné obchodní společnosti (§ 93 odst. 2 a 3 ObchZ). Společenská smlouva musí obsahovat určení, kteří ze společníků jsou komplementáři a kteří komanditisté. § 93 odst. 4 ObchZ stanoví, že, pokud dále není stanoveno jinak, použijí se na komanditní společnost přiměřeně ustanovení obchodního zákoníku o veřejné obchodní společnosti a na právní postavení komanditistů ustanovení o společnosti s ručením omezeným. Výše zmíněná komanditní společnost na akcie, kterou upravoval např. všeobecný rakouský obchodní zákoník (1/1863 ř.z.), není v obchodním zákoníku upravena.

3.2.1 Statutární orgán

Statutární orgán a způsob jeho jednání v komanditní společnosti stanoví § 101 obchodního zákoníku. Statutárním orgánem komanditní společnosti jsou komplementáři. Pokud jde o způsob jednání, platí, že pokud ze společenské smlouvy nevyplývá něco jiného, je každý komplementář oprávněn jednat jménem společnosti samostatně. Společenská smlouva tak obdobně jako u veřejné obchodní společnosti může stanovit společné jednání všech společníků, kteří jsou statutárním orgánem společnosti nebo společné jednání několika takových společníků.

Otázka, zda společenská smlouva může stanovit, že statutárním orgánem komanditní společnosti mohou být pouze někteří komplementáři nebo jen jeden z nich – tj. zda je možné vztáhnout ustanovení § 85 odst. 1 ObchZ, resp. jeho druhou větu

prostřednictvím ustanovení § 93 odst. 4 ObchZ (přiměřené použití ustanovení o veřejné obchodní společnosti) na komplementáře komanditní společnosti, není v doktríně řešena jednoznačně. Patříčné ustanovení zákona, které mohlo být provedeno v rámci novelizace v roce 2000, by tuto diskuzi odstranilo, přesto je třeba se přiklonit k názoru, že je možné vztáhnout uvedenou druhou větu § 85 odst. 1 ObchZ i na komplementáře komanditní společnosti.³⁴

Existují tedy následující možnosti řešení toho, kdo je oprávněn komanditní společnost jako statutární orgán zavazovat:

- a) statutárním orgánem mohou být všichni komplementáři,
- b) statutárním orgánem mohou být pouze někteří komplementáři (stanoví-li tak společenská smlouva), tedy někteří komplementáři statutárním orgánem nebudou,
- c) statutárním orgánem může být pouze jeden komplementář (stanoví-li tak společenská smlouva, vyjma případu, kdy ve společnosti bude pouze jediný komplementář, poté je ze zákona statutárním orgánem tento jediný komplementář).

Statutárním orgánem může být jak osoba fyzická, tak i osoba právnická – může být totiž komplementářem. V případě, že je statutárním orgánem právnická osoba, vykonává dle § 93 odst. 3 ObchZ práva a povinnosti její statutární orgán, popř. jím pověřený zástupce, který splňuje podmínky uvedené v § 93 odst. 2 ObchZ pro komplementáře – tj., že komplementářem může být jen osoba, která splňuje všeobecné podmínky provozování živnosti podle zvláštního právního předpisu a u níž není dána překážka provozování živnosti stanovená zvláštním právním předpisem bez ohledu na předmět podnikání společnosti. Tímto zvláštním právním předpisem je opět živnostenský zákon. Statutárním orgánem komanditní společnosti tak nemůže být osoba, která není komplementářem.

Komanditista může být k jednání za společnost statutárním orgánem zmocněn, jedná potom ale jako zástupce společnosti. Pokud by však uzavřel smlouvu bez zmocnění (šlo by o případ nezmocněného jednatele), tato smlouva společnost zavazuje, ale komanditista ručí za závazky z ní ve stejném rozsahu jako komplementář (§ 101 odst. 2 ObchZ).

³⁴ např. též Plíva, S. Právní jednání podnikatele. Právo a podnikání, 1993, č. 8, str. 8, stejně jako Eliáš i Bartošíková ve svých pracích
proti např. Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl, Praha: Polygon, 2002, str. 906

Opět i zde nepochybně jednota o tom, zda komplementáři tvoří dohromady kolektivní statutární orgán. Je nutné se i zde přiklonit k řešení, že ano, ovšem samotná dikce „statutárním orgánem jsou komplementáři,“ není zcela jednoznačná.³⁵

Jednání statutárního orgánu jménem komanditní společnosti je možné ve všech věcech, tj. zásadně neomezeně. Omezení jednatelského oprávnění, které by mohlo vyplývat ze společenské smlouvy, působí jen ve vnitřním vztahu společnosti a osoby, která je statutárním orgánem. Vůči třetím osobám je takové omezení neúčinné (§ 13 odst. 5 ObchZ).

3.2.2 Další případy jednatelského oprávnění

Otázkou je, zda i v případě komanditní společnosti je možné jako speciální úpravu jednatelského oprávnění využít u veřejné obchodní společnosti uvedené žaloby ut singuli, neboť na obdobné ustanovení zákonodárce u komanditní společnosti nepamatoval. Domnívám se, že na základě § 93 odst. 4 ObchZ je její použití možné, pokud jde o právo komplementáře bude se úprava jednoznačně řídit § 82a ObchZ, pokud jde o právo komanditisty, je otázka složitější, je zde možnost použití i § 131a ObchZ, obě úpravy jsou však prakticky shodné.

3.2.3 Vznik a zánik funkce statutárního orgánu

U komplementáře komanditní společnosti vyplývá způsobilost být statutárním orgánem společnosti přímo z jeho společnického poměru vůči společnosti. Společenská smlouva může určit první společníky - komplementáře, kteří budou statutárním

³⁵ proti např. Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl, Praha: Polygon, 2002, str. 906,

Bartošíková, M. ve svém článku Statutární orgány osobních obchodních společností (srovnání současné a připravované úpravy). Obchodní právo, 2000, č. 4, zpochybňuje, že by samotné ze samotné dikce šlo jednoznačně dovést, že komplementáři tvoří kolektivní statutární orgán (str. 18), vyjadřuje pochybnosti i v případě veřejné obchodní společnosti a společnosti s ručením omezeným, a to i přes důvodovou zprávu k novele obchodního zákoníku, kterou ze ve svém článku zabývá, a to především z důvodu, že nenachází dostatečné argumenty k takovým závěrům (str. 21),

pro např. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé, Praha: C. H. Beck, str. 156

orgánem společnosti, neurčí-li je, budou jím komplementáři, tj. všichni komplementáři. Se vznikem společnosti vzniká také funkce prvních komplementářů jako statutárního orgánu. Změnou společenské smlouvy tak může dojít ke změně v osobě komplementáře, příp. v počtu komplementářů, kteří jsou statutárním orgánem, a to od účinnosti změny společenské smlouvy, zápis do obchodního rejstříku má jen deklaratorní charakter. Není třeba speciálně upravovat volbu statutárního orgánu, resp. jeho odvolání. Ke změně společenské smlouvy je zapotřebí souhlasu všech společníků, společenská smlouva může stanovit, že k její změně postačuje souhlas většiny komplementářů spolu se souhlasem většiny komanditistů.

Obchodní zákoník v § 93 odst. 4 říká, že pokud dále nestanoví jinak, použijí se na komanditní společnost přiměřeně ustanovení tohoto zákona o veřejné obchodní společnosti a na právní postavení komanditistů ustanovení o společnosti s ručením omezeným. Zřejmě je tak možné použít i § 85 odst. 3 ObchZ - jestliže odstoupil z funkce komplementář, který byl jediným statutárním orgánem společnosti, jsou ode dne účinnosti odstoupení statutárním orgánem všichni ostatní komplementáři.

Jak již bylo shora uvedeno, společníkem, tedy i komplementářem veřejné obchodní společnosti může být jak fyzická, tak i právnická osoba. Komplementářem veřejné obchodní společnosti může být jen fyzická osoba, která splňuje všeobecné podmínky provozování živnosti podle zvláštního právního předpisu a u níž není dána překážka provozování živnosti stanovená zvláštním právním předpisem, bez ohledu na předmět podnikání společnosti. Je-li komplementářem právnická osoba, vykonává práva a povinnosti spojená s účastí ve společnosti její statutární orgán, popřípadě jím pověřený zástupce, který splňuje podmínky výše popsané pro fyzickou osobu.

K zániku funkce může dojít kromě smrti fyzické osoby nebo zániku právnické osoby, která je statutárním orgánem, a samozřejmě zániku příslušné komanditní společnosti, taktéž změnou společenské smlouvy, ztrátou způsobilosti k výkonu funkce, zánikem členství ve společnosti a odstoupením z funkce.

Pokud jde o úpravu odstoupení z funkce, je nutno na ni použít na základě ustanovení § 93 odst. 4 ObchZ ustanovení upravující odstoupení společníka veřejné obchodní společnosti z funkce statutárního orgánu obsažené v § 85 odst. 3 ObchZ.

S použitím § 93 odst. 4 ObchZ je pro odpovědnost je podstatný § 79a (péčí řádného hospodáře). Zákaz konkurence pro společníky upravuje § 84, a to dispozitivně,

s tím, že společenská smlouva může tento zákaz konkurence upravit jinak – zákaz konkurence však dle § 99 ObchZ neplatí pro komanditu, společenská smlouva však může stanovit jinak.

3.3 Společnost s ručením omezeným

Dle § 105 odst. 1 ObchZ je společností s ručením omezeným společnost, jejíž základní kapitál je tvořen vklady společníků a jejíž společníci ručí za závazky společnosti, dokud nebylo zapsáno splacení vkladů do obchodního rejstříku. (S odkazem na § 106 odst. 2 ObchZ, který stanoví, že společníci ručí společně a nerozdílně za závazky společnosti do výše souhrnu nesplacených částí vkladů všech společníků podle stavu zápisu v obchodním rejstříku, přičemž zápisem splacení všech vkladů do obchodního rejstříku ručení zaniká.) Obchodní zákoník umožňuje i založení jednočlenné, unipersonální společnosti s ručením omezeným, brání však řetězení společností ustanovením, že společnost s ručením omezeným s jediným společníkem nemůže být jediným zakladatelem nebo jediným společníkem jiné společnosti s ručením omezeným. Pokud jde o fyzické osoby, zákon obsahuje omezení, že jedna fyzická osoba může být jediným společníkem nejvýše tří společností s ručením omezeným. Společnost s ručením omezeným může mít nejvíce padesát společníků. Výše základního kapitálu společnosti musí činit alespoň 200.000 Kč, dále uvedený připravovaný zákon o obchodních společnostech a družstvech však v souladu s novými trendy v Evropě zjednoduší založení této formy společnosti, kdy základní kapitál této společnosti bude moci činit i pouhou 1 Kč. Je řazena ke kapitálovým společnostem, avšak prvky společností osobních se zde stále projevují, včetně většího zapojení společníků do řízení společnosti.

3.3.1 Statutární orgán

Jednání jménem společnosti s ručením omezeným navenek je svěřeno výkonnému orgánu společnosti – jednatelům, jejichž další hlavní úlohou kromě uvedeného jednání jménem společnosti je obchodní vedení společnosti (kromě toho vykonávají i další zákonem vymezené funkce). Statutárním orgánem společnosti

s ručením omezeným je tedy dle § 133 odst. 1 ObchZ, věty první, jeden nebo více jednatelů.

Pokud jde o způsob jednání, stanoví druhá věta téhož ustanovení obchodního zákoníku: „Je-li jednatelů více, je oprávněn jednat jménem společnosti každý z nich samostatně, nestanoví-li společenská smlouva nebo stanovy jinak.“ Opět tak společenská smlouva může stanovit obdobně jako u dříve uvedených osobních společností společné jednání všech jednatelů nebo společné jednání několika jednatelů.

Omezit jednatelské oprávnění může pouze společenská smlouva, stanovy nebo valná hromada, takové omezení je však vůči třetím osobám neúčinné, jeho nedodržení však v případě vzniku škody může pro jednatele mít za následek povinnost k její náhradě.

Jednatelem může být společník, popř. jím může být na rozdíl od veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti i jiná osoba než společník, musí se však jednat o osobu fyzickou - § 133 odst. 3 ObchZ. Výjimečně jím může být i osoba právnická, a to pouze v případě, kdy na základě § 135 odst. 2 ObchZ se použije obdobně § 194 odst. 2 ObchZ (s odkazem na obdobné použití vyjmenovaných ustanovení § 71 ObchZ) a soud jmenuje pro takový případ jednatele. Takto jmenovaná právnická osoba pak musí určit fyzickou osobu, která bude jejím jménem vykonávat funkci jednatele.

Jako u dříve uvedených společností je tu opět nejednota v tom, zda více jednatelů tvoří kolektivní statutární orgán či nikoli. K. Eliáš, tradiční zastánce kolektivních statutárních orgánů (i v případě veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti) tvrdí, že ano, i když sám uznává, že o této skutečnosti panují v české teorii někdy pochybnosti³⁶, je nutné se k jeho názoru přiklonit, mj. i z důvodu, že § 134 obchodního zákoníku požaduje pro rozhodnutí jednatelů o obchodním vedení souhlas většiny

³⁶ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé., Praha: C. H. Beck, 2005, str. 222,

dále taktéž Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum spol. s r.o., 1997, str. 161, Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. Praha: ASPI Publishong, 2002, str. 265,

proti např. :

Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl, Praha: Polygon, 2002, str. 1192

jednatelů.³⁷

Jednatelé nejsou zaměstnanci společnosti. Pokud jde o vztah mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo jeho členem – tento vztah podléhá režimu obchodního zákoníku, a obchodník zákoník v § 66 odst. 2 stanoví, že se tento vztah řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností. Závazek k výkonu funkce je závazkem osobní povahy. Případná smlouva o výkonu funkce musí mít písemnou formu a musí být schválena ve společnosti s ručením omezeným valnou hromadou. Stejně tak valná hromada rozhoduje o odměňování jednatelů.

3.3.2 Další případy jednatelského oprávnění

V § 131a je upraveno opět speciální jednatelské oprávnění – žaloba ut singuli, společnická žaloba, kdy každý společník je oprávněn podat jménem společnosti žalobu o náhradu škody proti jednatele, který odpovídá společnosti za škodu, kterou jí způsobil, a žalobu o splacení vkladu proti společníkovi, který je v prodlení se splácením vkladu. Jiná osoba než společník, který žalobu podal, nebo jiná osoba jím zmocněná nemůže v řízení činit úkony za společnost nebo jejím jménem.

V určitých případech může společnost zastupovat i člen dozorčí rady, příp. zástupce společnosti určený valnou hromadou. Jedná se o situaci, kdy dle § 131 obchodního zákoníku probíhá řízení o neplatnost usnesení valné hromady, popř. řízení o náhradě škody způsobené neplatností, a navrhovateli jsou jednatelé – v takovém případě zastupuje společnost určený člen (členové) dozorčí rady. V případě, že by návrh učinili jak jednatelé, tak členové dozorčí rady, nebo není-li dozorčí rada jako fakultativní orgán zřízena, určí zástupce společnosti valná hromada. Neurčí-li tak do tří měsíců od doručení návrhu společnosti, ustanoví soud společnosti opatrovníka (příklad výše zmíněného použití zastoupení na základě rozhodnutí státního orgánu i pro obchodní společnosti).

³⁷ Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006, str. 422

3.3.3 Vznik a zánik funkce statutárního orgánu

Prvních jednatelů musí být uvedeni ve společenské smlouvě konkrétně, je tedy ohledně nich nutný konsensus společníků. § 110 odst. 1 písm. e) ObchZ stanoví jako povinnou náležitost společenské smlouvy jména a bydliště prvních jednatelů společnosti a způsob, jakým jednají jménem společnosti. Společenská smlouva může stanovit funkční období nebo mohou být určeni na dobu neurčitou. Změny v osobě jednatele nejsou změnou společenské smlouvy - § 141 odst. 1 ObchZ. Jmenování a odvolání jednatele spadá plně do působnosti valné hromady, která o této otázce rozhoduje prostou většinou hlasů přítomných společníků, nevyžaduje-li společenská smlouva, popř. stanovy vyšší počet hlasů. Neurčí-li jinak společenská smlouva, má valná hromada taktéž oprávnění udělovat a odvolávat prokuru. V případě zániku funkce musí valná hromada do tří měsíců jmenovat jednatele nového. Nebudou-li z tohoto důvodu jednatelé schopni plnit své funkce, jmenuje chybějící jednatele soud na návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem, a to na dobu, než budou zvoleni noví jednatelé příslušným orgánem společnosti, jinak může soud i bez návrhu zrušit společnost a nařídít její likvidaci (§ 194 odst. 2 ObchZ – použije se obdobně na základě ustanovení § 135 odst. 2 ObchZ). Rozhodnutí mohou přijmout společníci i mimo valnou hromadu dle ustanovení § 130 odst. 1 ObchZ. V případě, že společnost má pouze jediného společníka, nekoná se valná hromada a jmenování a odvolání jednatele či jednatelů se děje rozhodnutím jediného společníka při výkonu působnosti valné hromady, společenskou smlouvou v případě založení jediným zakladatelem nahrazuje zakladatelská listina. Společenská smlouva ani případné stanovy nemohou obsahovat ustanovení, podle něhož by jednatele mohla jmenovat jiný orgán společnosti.

Jednatel je oprávněn jednat jménem společnosti od okamžiku účinnosti svého jmenování. Osoba jednatele se povinně zapisuje do obchodního rejstříku. Zápis jednatele do obchodního rejstříku má pouze deklaratorní účinek, nikoli konstitutivní.

Jednatelem může být pouze fyzická osoba (s výjimkou uvedenou výše), která dosáhla věku 18 let, která je plně způsobilá k právním úkonům, která je bezúhonná ve smyslu zákona o živnostenském podnikání a u níž nenastala skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti podle zákona o živnostenském podnikání. Osoba, která uvedené podmínky nesplňuje nebo na jejíž straně je dána překážka výkonu funkce, se

jednatelům nestane, i když o tom rozhodl příslušný orgán. Přestane-li jednatel splňovat podmínky pro výkon funkce, jeho funkce tím zaniká, nestanoví-li zákon jinak. Další překážku výkonu funkce upravují ustanovení § 381, která byla uvedena výše.

Funkce jednatele je neslučitelná s funkcí člena dozorčí rady, a to především z důvodu možného konfliktu zájmů – dozorčí rada mj. dohlíží na činnost jednatelů.

K zániku funkce může dojít kromě smrti fyzické osoby, která je statutárním orgánem, a samozřejmě zániku příslušné společnosti s ručením omezeným, taktéž odvoláním, uplynutím případného funkčního období, ztrátou způsobilosti k výkonu funkce a odstoupením z funkce.

Pro odstoupení z funkce platí obecný § 66 odst. 1 ObchZ: „Osoba, která je statutárním orgánem nebo jeho členem anebo členem jiného orgánu společnosti, může ze své funkce odstoupit. Je však povinna oznámit to orgánu, jehož je členem, nebo orgánu, který ji zvolil nebo jmenoval. Výkon funkce končí dnem, kdy odstoupení projednal nebo měl projednat orgán, který ji zvolil nebo jmenoval, nestanoví-li společenská smlouva nebo stanovy, že postačí, projednal-li je nebo měl projednat orgán, jehož je členem. Příslušný orgán je povinen projednat odstoupení na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení z funkce dověděl. Jestliže osoba, která odstupuje z funkce, oznámí své odstoupení na zasedání příslušného orgánu, končí výkon funkce uplynutím dvou měsíců po takovém oznámení, neschválí-li příslušný orgán společnosti na její žádost jiný okamžik zániku funkce.“ Odstoupí-li z funkce jednatel společnosti s ručením omezeným ve společnosti s jediným společníkem, výkon jeho funkce zaniká zřejmě teprve uplynutím dvou měsíců od doručení odstoupení, ledaže jediný společník na žádost odstupujícího jednatele schválí jiný okamžik zániku funkce.

S použitím § 135 odst. 2 ObchZ je pro odpovědnost jednatelů podstatný § 194 odst. 4 až odst. 6 ObchZ, který se vztahuje na členy představenstva akciové společnosti (viz dále u akciové společnosti). Zákaz konkurence pro jednatele upravuje § 136, a to jako minimální, s tím, že společenská smlouva může stanovit další omezení, stejně jako určit, že se tento zákaz konkurence vztahuje i na společníky.

3.4 Akciová společnost

Akciová společnost je dle § 154 odst. 1 ObchZ společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Společnost odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem. Akcionář neručí za závazky společnosti. Obchodní zákoník připouští založení jednočlenné akciové společnosti, tj. jedním zakladatelem, ovšem pouze za předpokladu, je-li zakladatelem právnická osoba, v opačném případě musí být zakladatelé nejméně dva. Pozdější soustředění akcií v rukou jediné osoby zákon umožňuje, a to i v případě, že by touto osobou byla osoba fyzická. Základní kapitál akciové společnosti založené s veřejnou nabídkou akcií, což je v praxi méně časté, musí činit nejméně 20.000.000 Kč, pokud je společnost zakládána bez veřejné nabídky akcií, musí činit nejméně 2.000.000 Kč.

3.4.1 Statutární orgán

Statutárním orgánem akciové společnosti je zákonem předepsaný výkonný orgán akciové společnosti, kterým je dle § 191 odst. 1 ObchZ představenstvo, které řídí činnost společnosti a jedná jejím jménem. Vedle valné hromady a dozorčí rady je dalším povinně vytvářeným orgánem v akciové společnosti, náleží mu obchodní vedení. Pokud jde o rozsah působnosti představenstva, stanoví stejné ustanovení v další větě, že představenstvo rozhoduje o všech záležitostech společnosti, pokud nejsou obchodním zákoníkem nebo stanovami vyhrazeny do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady.

Pokud jde o způsob jednání, jakým jedná představenstvo jménem akciové společnosti, ten určují stanovy. V případě, že stanovy způsob jednání neupravují, platí dle další věty uvedeného ustanovení, že za představenstvo jedná navenek jménem společnosti každý člen představenstva. Členové představenstva, kteří zavazují společnost, a způsob, kterým tak činí, se zapisují do obchodního rejstříku. Z toho je dovoditelné, že existuje možnost, že někteří členové představenstva nebudou mít jednatelské oprávnění, budou tak z jednatelského oprávnění vyloučeni.

Stanovy, rozhodnutí valné hromady nebo dozorčí rady mohou omezit právo představenstva jednat jménem společnosti, avšak tato omezení nejsou účinná vůči třetím osobám.

Zákonné omezení představuje § 193 odst. 2 ObchZ, který stanoví: „K uzavření smlouvy, na jejímž základě má společnost nabýt nebo zcizit majetek, přesahuje-li hodnota nabývaného nebo zcizovaného majetku v průběhu jednoho účetního období jednu třetinu vlastního kapitálu vyplývajícího z poslední řádné účetní závěrky nebo z konsolidované účetní závěrky, sestavuje-li společnost konsolidovanou účetní závěrku, se vyžaduje souhlas dozorčí rady. Vydala-li společnost kótované účastnické cenné papíry, vyžaduje se i souhlas valné hromady.“ Obdobně se zde přitom uplatní § 196a odst. 4 ObchZ, který stanoví výjimky z uvedeného souhlasu, zejména pokud jde o smlouvu v rámci běžného obchodního styku. Otázkou je, zda smlouva uzavřená bez takového předchozího souhlasu bude platná? Závěr není jednoznačný, přikláním se k názoru, že „smlouva bude platná, pokud třetí osoba o nedostatku souhlasu nevěděla ani vědět nemohla.“³⁸ Dalším zákonným omezením je § 67a ObchZ, který platí pro všechny obchodní společnosti a dle něhož ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části, ke smlouvě o nájmu podniku nebo jeho části a ke smlouvě zřizující zástavní právo k podniku nebo jeho části musí být udělen souhlas společníků nebo valné hromady. Zde se naopak domnívám, že taková smlouva platná býti bez uvedeného souhlasu nemůže.

Představenstvo je kolektivním statutárním orgánem, který musí mít alespoň tři členy. Výjimka se přitom uplatňuje pro společnost s jediným akcionářem, v níž lze mít i představenstvo jen s jedním nebo se dvěma členy. Z kolika osob představenstvo sestává, určí stanovy společnosti. Členy představenstva mohou být pouze fyzické osoby. Na rozdíl od veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti to nemusejí být akcionáři jako společníci, ale i jiné fyzické osoby. Jako výjimku je ovšem možné uvést příklad, kdy dle § 194 odst. 2 soud jmenuje členy představenstva, přičemž je v takovém případě možné jmenovat členem představenstva i právnickou osobu, která pak musí určit fyzickou osobu, která bude jejím jménem vykonávat funkci člena představenstva. V praxi by mohla vzniknout otázka, zda akcionáři jsou vůbec společníky akciové společnosti nebo zde existuje jiný vztah odlišný od předchozích forem obchodních společností. Akcionáři jsou společníky, i obchodní zákoník to uvádí např. v § 155 odst. 1.

³⁸ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006, str. 262

Členové představenstva volí svého předsedu, který koordinuje činnost představenstva. Jsou možné i funkce místopředsedy či místopředsedů, tuto možnost však musí obsahovat stanovy. Představenstvo rozhoduje většinou hlasů svých členů určenou stanovami, jinak většinou hlasů všech členů. Každý člen představenstva má přitom jeden hlas. O průběhu zasedání představenstva a o jeho rozhodnutích se pořizují zápisy podepsané předsedou představenstva a zapisovatelem. V zápisu z jednání představenstva musí být jmenovitě uvedeni členové představenstva, kteří hlasovali proti jednotlivým usnesením představenstva nebo se zdrželi hlasování. Pokud není prokázáno něco jiného, platí vyvratitelná právní domněnka, že neuvedení členové hlasovali pro přijetí usnesení. To umožňuje uplatňovat osobní odpovědnost jednotlivých členů představenstva za následky jejich hlasování při rozhodování představenstva.

Z hlediska vztahu mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo jeho členem, je možno u akciové společnosti odkázat na to, co bylo v této souvislosti uvedeno u společnosti s ručením omezeným. V případě však, že volí členy představenstva dozorčí rada, schvaluje mj. taktéž smlouvy o výkonu funkce.

3.4.2 Další případy jednatelského oprávnění

Žaloba společníka, uvedená u předchozích společností, nachází uplatnění i v případě akciové společnosti, kde je však toto speciální jednatelské oprávnění svěřeno ne každému akcionáři, ale jen akcionáři nebo akcionářům společnosti uvedeným v § 181 odst. 1 ObchZ, a je tak právem kvalifikované menšiny. Ti mohou žádat dozorčí radu, aby uplatnila právo na náhradu škody, které má společnost vůči členovi představenstva a dále žádat představenstvo, aby podalo žalobu na splacení emisního kursu akcií proti akcionářům, kteří jsou v prodlení s jeho splacením. V případě, že by dozorčí rada nebo představenstvo bez zbytečného odkladu nesplnilo žádost akcionáře, mohou tito akcionáři uplatnit právo na náhradu škody nebo na splacení emisního kursu akcií jménem společnosti sami – viz § 182 odst. 1 a 2 ObchZ.

§ 183 ObchZ v případě neplatnosti usnesení valné hromady odkazuje na obdobné použití § 131 ObchZ, týkajícího se společnosti s ručením omezeným, lze tedy odkázat na možnost zastoupení společnosti členy dozorčí rady, příp. zástupcem určeným valnou hromadou. § 199 odst. 2 ObchZ obecně stanoví, že dozorčí rada určí svého člena, který

zastupuje společnost v řízení před soudy a jinými orgány proti členu představenstva – předvídá tak obecné zákonné zastoupení společnosti určeným členem dozorčí rady v případě střetu zájmů. Obchodní zákoník uvádí např. takový střet v případě uplatnění práva na náhradu škody, kterou má společnost vůči členovi představenstva - § 182 odst. 1 písm. c) ObchZ.

3.4.3 Vznik a zánik funkce statutárního orgánu

Podle obecné úpravy členy představenstva volí a odvolává valná hromada. Postačí prostá většina hlasů přítomných akcionářů, nestanoví-li stanovy jinak. V případě unipersonální společnosti, podobně jako v případě společnosti s ručením omezeným, členy představenstva jmenuje a odvolává jediný akcionář. Zákon umožňuje, aby stanovami byla přenesena tato působnost na dozorčí radu, pak ale taktéž tam musí být upraven i způsob, jak dozorčí rada volbu a odvolávání uskuteční. Další možností je, že stanovy mohou upravit také možnost kooptace pro pružné řešení případů, kdy některý člen představenstva náhle odpadne (zde je ovšem předpoklad, že počet členů představenstva neklesl pod polovinu oproti původnímu počtu) – v takovém případě jmenuje náhradní členy do příštího zasedání valné hromady samo představenstvo. V případě, že členy představenstva volí dozorčí rada, kooptace v takovém případě možná není. Na návrh může jmenovat člena představenstva také soud, a to v případě, kdy člen představenstva není jmenován do třech měsíců od uvolnění funkce a zároveň představenstvo není s to plnit z tohoto důvodu své funkce. Soud jmenuje člena představenstva na dobu, než bude zvolen nový člen příslušným orgánem společnosti. Vždy platí, že délku funkčního období určí stanovy, tato však nesmí být delší než pět let. V případě, že ji nestanoví, je takové období pětileté. Délka funkčního období limituje jednotlivé členy představenstva, nikoliv představenstvo jako celek.³⁹ První členy představenstva volí ustavující valná hromada akciové společnosti (postupné, sukcesivní založení), příp. zakladatelé v případě založení společnosti bez veřejné nabídky akcií (jednorázové, simultánní založení). Jestliže volí členy představenstva

³⁹ Rada I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, str. 31

dozorčí rada, zvolí osoby zvolené za členy dozorčí rady první členy představenstva před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku.

Člen představenstva je oprávněn jednat jménem společnosti za představenstvo od okamžiku účinnosti své volby. Členové představenstva, kteří zavazují společnost, se povinně zapisují do obchodního rejstříku. Zápis členů představenstva do obchodního rejstříku má pouze deklaratorní charakter, nikoli konstitutivní.

Členem představenstva může být pouze fyzická osoba (s výjimkou uvedenou výše), která dosáhla věku 18 let, která je plně způsobilá k právním úkonům, která je bezúhonná ve smyslu zákona o živnostenském podnikání a u níž nenastala skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti podle zákona o živnostenském podnikání. Osoba, která uvedené podmínky nespĺňuje nebo na jejíž straně je dána překážka výkonu funkce, se členem představenstva nestane, i když o tom rozhodl příslušný orgán. Přestane-li člen představenstva splňovat podmínky stanovené pro výkon funkce, jeho funkce tím zaniká, nestanoví-li zákon jinak. Další překážku výkonu funkce upravují ustanovení § 381 ObchZ, která byla uvedena výše.

Existuje zde podobně jako v případě společnosti s ručením omezeným neslučitelnost funkcí, když člen dozorčí rady nesmí být zároveň členem představenstva. Dozorčí rada zejména dohlíží na výkon působnosti představenstva a uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti.

Mezi nejčastější způsoby zániku funkce, kromě smrti fyzické osoby jako člena představenstva a zániku příslušné akciové společnosti, patří zejména odvolání z funkce, o němž platí obdobně jako o volbě, a uplynutí doby, tj. skončením funkčního období. Funkce člena představenstva tak zaniká volbou nového člena představenstva, nejpozději však uplynutím tří měsíců od uplynutí jeho funkčního období. Z dalších způsobů ztráta způsobilosti k výkonu funkce, zánik funkce kooptovaného člena představenstva či člena jmenovaného soudem a zejména odstoupení z funkce.

Pro odstoupení z funkce platí obecný § 66 odst. 1 obchodního zákoníku: „Osoba, která je statutárním orgánem nebo jeho členem anebo členem jiného orgánu společnosti, může ze své funkce odstoupit. Je však povinna oznámit to orgánu, jehož je členem, nebo orgánu, který ji zvolil nebo jmenoval. Výkon funkce končí dnem, kdy odstoupení projednal nebo měl projednat orgán, který ji zvolil nebo jmenoval, nestanoví-li společenská smlouva nebo stanovy, že postačí, projednal-li je nebo měl projednat orgán,

jehož je členem. Příslušný orgán je povinen projednat odstoupení na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení z funkce dověděl. Jestliže osoba, která odstupuje z funkce, oznámí své odstoupení na zasedání příslušného orgánu, končí výkon funkce uplynutím dvou měsíců po takovém oznámení, neschválí-li příslušný orgán společnosti na její žádost jiný okamžik zániku funkce.“

Pro odpovědnost členů představenstva je podstatný zejména § 194 odst. 4 až odst. 6 ObchZ. Představenstvo se řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Jejich porušení však nemá vliv na účinky jednání členů představenstva vůči třetím osobám. Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva. Ti členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně. Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov, vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné. Členové představenstva odpovídají za škodu, kterou způsobili společnosti plněním pokynu valné hromady, jen je-li pokyn valné hromady v rozporu s právními předpisy. Členové představenstva, kteří odpovídají společnosti za škodu, ručí navíc za závazky společně a nerozdílně, jestliže odpovědný člen představenstva škodu neuhradil a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost nebo z důvodu, že společnost zastavila platby. Rozsah takového ručení je omezen rozsahem povinnosti členů představenstva k náhradě škody. Ručení člena představenstva zaniká, jakmile způsobenou škodu uhradí. Obchodní zákoník stanoví i další sankce pro případ porušení konkrétních povinností uložených v obchodním zákoníku. Zákaz konkurence pro členy představenstva (též dozorčí rady) upravuje § 196, a to jako minimální, s tím, že stanovy nebo usnesení valné hromady mohou stanovit další omezení.

3.5 Družstvo

Družstvo je společenstvím neuzavřeného počtu osob založeným za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních anebo jiných potřeb svých členů (§ 221 odst. 1 ObchZ). Družstvo, které zajišťuje bytové potřeby svých členů, je družstvem bytovým. Zvláštním druhem družstev jsou tzv. družstevní záložny dle z. č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech.

Obchodní zákoník upravuje družstvo ve své části druhé, nazvané Obchodní společnosti a družstvo, přičemž tuto část rozděluje na dvě hlavy, v první pojednává o obchodních společnostech, v druhé právě o družstvu – tím i zákonodárce poukazuje na tradici našeho regionu, která odděluje družstva od obchodních společností. Nicméně si je zákonodárce vědom podobnosti obchodních společností a družstva a v § 260 ObchZ zakotvuje možnost přiměřeně použít obecná ustanovení o obchodních společnostech i na družstva, pokud nestanoví zákon v úpravě družstev v uvedené hlavě II části druhé jinak.

Členy družstva mohou být osoby fyzické i právnické. Družstvo musí mít nejméně pět členů, to neplatí, jsou-li jeho členy alespoň dvě právnické osoby. Členové za závazky družstva neručí. Typickým znakem družstva jako neuzavřeného počtu osob je variabilita kapitálu. Družstvo je dle obchodního zákoníku podnikatelem.

3.5.1 Statutární orgán

Statutárním orgánem družstva je představenstvo (§ 243 odst. 2 ObchZ). Představenstvo řídí činnost družstva a rozhoduje o všech záležitostech, které nejsou obchodním zákoníkem nebo stanovami vyhrazeny jinému orgánu, představenstvo plní usnesení členské schůze. Pokud jde o způsob jednání, obchodní zákoník nechává toto určení na stanovách, v případě, že stanovy neobsahují způsob jednání, platí dle § 243 odst. 3 ObchZ, že za představenstvo navenek jedná předseda nebo místopředseda. Je-li však pro právní úkon, který činí představenstvo, předepsána písemná forma, je třeba podpisu alespoň dvou členů představenstva.

Představenstvo volí ze svých členů předsedu družstva (představenstva), popřípadě místopředsedu, pokud stanovy neurčují, že jsou voleni členskou schůzí.

Předseda družstva organizuje a řídí jednání představenstva. Určují-li tak stanovy, organizuje a řídí i běžnou činnost družstva. Místopředseda zastupuje předsedu v době jeho nepřítomnosti. Zastupováním mohou být pověřeni i další členové představenstva v určitém pořadí stanoveném představenstvem. Stanovy mohou určit, že běžnou činnost družstva organizuje a řídí ředitel, jmenovaný a odvolávaný představenstvem.

Funkční období členů představenstva určují stanovy, nesmí však přesáhnout pět let, platí přitom výjimka, že členové prvního představenstva po založení družstva mohou být voleni na dobu nejvýše tří let. Představenstvo volí a odvolává členská schůze. První členy představenstva volí ustavující schůze družstva.

Člen družstva, který je do své funkce zvolen, může z funkce odstoupit, je však povinen oznámit to orgánu, jehož je členem. Jeho funkce končí dnem, kdy odstoupení projednal orgán oprávněný k tomu podle stanov. Neurčují-li stanovy jinak, projedná odstoupení orgán, který ho zvolil. Příslušný orgán musí projednat odstoupení na svém nejbližším zasedání poté, kdy se o odstoupení dověděl, nejdéle však do tří měsíců. Po marném uplynutí této lhůty se odstoupení pokládá za projednané. Stanovy mohou určit, že se volí taktéž náhradníci členů orgánů družstva, pak namísto odstoupivšího, příp. zemřelého člena nastupuje náhradník podle stanoveného pořadí. Není-li náhradník zvolen, může orgán povolát zastupujícího člena až do doby, kdy může být provedena řádná volba nového člena.

Představenstvo je kolektivním statutárním orgánem. Jeho členy mohou být pouze členové družstva. V případě, že je členem představenstva právnická osoba, vykonává práva a povinnosti spojené s jejím členstvím v tomto orgánu fyzická osoba, která je k tomu zmocněna; plná moc musí mít písemnou formu.

Pokud obchodní zákoník nestanoví jinak, vyžaduje se pro platnost usnesení představenstva jeho řádné svolání, přítomnost nadpoloviční většiny členů a souhlas většiny hlasů přítomných členů. Obchodní zákoník nebo stanovy určují, pro která usnesení je třeba souhlasu kvalifikované většiny.

Obdoba žaloby ut singuli je upravena v § 243a obchodního zákoníku, kdy každý člen je oprávněn podat jménem družstva žalobu proti členovi představenstva nebo proti členovi jiného orgánu podílejícího se na řízení družstva nebo jeho organizační jednotky o náhradu škody, kterou družstvu způsobil. V § 251 ObchZ je pak upraveno jednatelské

oprávnění kontrolní komise, která uplatňuje nároky družstva vůči členům představenstva, a to prostřednictvím jí určeného člena.

§ 243 odst. 8 ObchZ stanoví, že pro členy představenstva platí obdobně § 193 odst. 2, § 194 odst. 2 věta první až pátá a § 194 odst. 4 až 7 ObchZ, což mj. znamená, že členové představenstva – fyzické osoby musejí splňovat podmínky jako členové představenstva akciové společnosti (§ 194 odst. 7 ObchZ), pro členy představenstva družstva platí obdobně ustanovení o odpovědnosti členů představenstva akciové společnosti (§ 194 odst. 4 až 6), dále ustanovení zmíněné u akciové společnosti týkající se souhlasu kontrolní komise – viz. § 193 odst. 2 ObchZ.

Funkce člena představenstva je neslučitelná s funkcí člena kontrolní komise. Pro členy představenstva platí zákaz konkurence uvedený v § 249 ObchZ, stnovy však mohou tento zákaz konkurence upravit jinak.

Na družstva se použijí dle § 260 ObchZ, jak již bylo shora zmíněno, přiměřeně obecná ustanovení obchodního zákoníku o obchodních společnostech (§ 56 až 75b), pokud zákon v hlavě pojednávající o družstvech nestanoví jinak. Tato skutečnost má význam i z hlediska jednatelských oprávnění – viz druhá část této práce.

3.5.2 Statutární orgán malého družstva

V družstvu, jež má méně než padesát členů, mohou stanovy určit, že působnost představenstva a kontrolní komise plní členská schůze. Statutárním orgánem je pak předseda, popřípadě další člen pověřený členskou schůzí (§ 245 odst. 2 ObchZ). To lze chápat tak, že jím bude buď předseda, nebo předseda společně s dalším členem družstva. Závisí tedy na družstvu, jeho stanovách, zda zvolí výše popsanou strukturu orgánů u družstva nebo zvolí popsanou možnost u malého družstva.

§ 245 odst. 3 ObchZ stanoví, že v družstvech s členstvím právnických osob, která mají méně než pět členů, určí způsob rozhodování a statutární orgán stanovy. Zákon neposkytuje žádné dispozitivní ustanovení.

Obchodní zákoník tak rozlišuje dvě varianty malého družstva, u druhé varianty nechává úpravu zcela na stanovách. Společné všem formám družstev bude to, že musí vždy existovat členská schůze, statutární orgán přechází od představenstva k předsedovi (a popř. dalšímu členovi pověřenému členskou schůzí) až k volnější variantě, kdy může

existovat jak monokratický orgán (zřejmě nejčastěji opět předseda) nebo kolektivní orgán, samozřejmě při zachování toho, že členy orgánů mohou být pouze členové malého družstva.

3.6 Komunitární nadnárodní formy sdružení

Obchodní zákoník zařazuje v § 56 odst. 1 mezi obchodní společnosti taktéž evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Pokud jde o evropskou družstevní společnost, její úpravu zařazují z důvodu komplexnosti, kdy v předchozí části bylo stručně pojednáno i o družstvu a mj. taktéž z důvodu její podobnosti s evropskou společností.

3.6.1 Evropské hospodářské zájmové sdružení

Evropské hospodářské zájmové sdružení je první nadnárodní formou společnosti, která byla upravena komunitárním právem. Základem jeho úpravy je nařízení Rady č. 2137/85 o vytvoření evropského hospodářského zájmového sdružení. V ČR byl přijat zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS), se kterým nařízení počítá.

Zjednodušeně se dá EHZS charakterizovat jako „organizační forma se sídlem na území Společenství, vybavená alespoň v míře stanovené nařízením právní subjektivitou a sdružující osoby z alespoň dvou členských států ES, jejímž cílem je podpora hospodářské činnosti členů.“⁴⁰ Účel sdružení, napomáhat hospodářské činnosti členů a zlepšovat její výsledky, nikoli tedy dosahovat vlastní činností zisku, je prvek odlišující sdružení od ostatních obchodních společností. Výhodou sdružení byla a zůstává její mobilita, tj. možnost přemístění sídla v rámci členských států. Sdružení tak jako první mohlo plně využít svobodu usazování se. Členem sdružení mohou být pouze osoby vykonávající hospodářskou činnost.

⁴⁰ Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha: ASPI, a.s., str. 244

⁴¹ Tamtéž, str. 245

Právní povaha sdružení závisí na právní úpravě členského státu, na jehož území bude zapsáno do rejstříku – může být právnickou osobou (případ ČR) nebo nemusí. Nařízení však přiznává sdružení způsobilost vlastním jménem žalovat a činit právní úkony, nabývat práv a závazků jakékoli povahy, uzavírat smlouvy.⁴¹ Sdružení však nemá neomezenou právní subjektivitu. Podle modifikované teorie *ultra vires* (čl. 20 odst. 2 nařízení) jednání jednatele zavazuje sdružení, i když nespadá do předmětu sdružení, ledaže sdružení prokáže, že třetí osoba věděla nebo s ohledem na okolnosti měla vědět, že jednání překračuje předmět sdružení.⁴² Pokud jde o sdružení se sídlem v ČR, je právnickou osobou - § 1 odst. 2 zákona o EHVS, jež se zakládá smlouvou o sdružení, a je podnikatelem, zapisuje se do obchodního rejstříku.

Z hlediska forem obchodních společností je sdružení blízké veřejné obchodní společnosti, neboť členové sdružení ručí za jeho závazky solidárně a neomezeně – dle § 7 zákona o EHVS členové evropského sdružení ručí za závazky evropského sdružení jako společníci veřejné obchodní společnosti za závazky této společnosti. Navíc zákon stanoví, že nejsou-li určité otázky řešeny ani tímto zákonem, posoudí se podle obecných ustanovení zvláštního právního předpisu upravujících obchodní společnosti a podle ustanovení zvláštního právního předpisu upravujících právní poměry veřejné obchodní společnosti, nestanoví-li tento zákon jinak (§ 1 odst. 1 zákona o EHVS).

Sdružení má dva povinné orgány, členy rozhodující společně – jako nejvyšší orgán sdružení, a dále jednoho nebo více jednatelů. Jednatelé řídí sdružení a zastupují sdružení vůči třetím osobám. Jednatelem nemusí být společník, měla by jím být však fyzická osoba. Dovolí-li to právo členského státu, což se v našem případě stalo, může být jednatelem i osoba právnická. Ta musí pověřit jednu nebo více fyzických osob, které budou jejím jménem funkci jednatele vykonávat. Jednatelé mohou jednat jménem sdružení každý samostatně, avšak smlouva může stanovit, že sdružení zavazuje pouze společné jednání dvou nebo více jednatelů. Jakékoli omezení rozsahu jejich jednatelského oprávnění je vůči třetím osobám nenamítatelné.

Jednatelem evropského sdružení může být fyzická osoba, která splňuje předpoklady a požadavky uvedené v článku 19 nařízení Rady, jakož i požadavky a

⁴² Dědič, J., Čech, P. Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo? Praha: BOVA POLYGON, 2005, str. 148

předpoklady pro funkci jednatele společnosti s ručením podle obchodního zákoníku (§ 8 odst. 1 zákona o EHZZ). Na výkon funkce jednatele evropského sdružení, včetně odpovědnosti za způsobenou škodu, se vztahují ustanovení obchodního zákoníku upravující výkon funkce a odpovědnost jednatele společnosti s ručením omezeným.

3.6.2 Evropská společnost

Evropská společnost je další nadnárodní formou společnosti, která byla upravena komunitárním právem. Je organizována na principu akciové společnosti. Základem její úpravy je nařízení Rady č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti. V ČR byl přijat zákon č. 627/2004 Sb. o evropské společnosti (SE), se kterým nařízení počítá.

Nebyl naplněn původní záměr komplexně upravit evropskou společnost, právní režim tak bude především vyplývat z úpravy ve státě, v němž bude mít evropská společnost registrováno své sídlo.⁴³ Přesto má své výhody, jednou z nich je i dvojitá možnost organizace společnosti – která může být organizována jak podle dualistického, tak podle monistického modelu. Jestliže národní úprava jeden z těchto modelů nezná, je pro členský stát nezbytné jej pro evropskou společnost vytvořit. Kromě nařízení, národního práva členského státu jejího sídla, týkající se SE, a jejích stanov, se na SE bude aplikovat i akciové právo členského státu, ve kterém má sídlo.

Charakterizovat evropskou společnost lze tak, že je jí „akciová společnost, založená některým ze způsobů upravených nařízením a na jejímž založení se mohou podílet jenom osoby v nařízením uvedené“⁴⁴ (z toho pak vyplývá i její nadnárodní charakter).

Pokud jde o strukturu SE, počítá nařízení jak s monistickým, tak i s dualistickým modelem. Každá SE tak bude mít valnou hromadu a vedle toho buď dva orgány - orgán řídící a orgán dozorčí - dualistický systém, nebo orgán pouze jeden - správní radu - monistický systém, a to podle vlastní volby provedené ve stanovách. Funkční období orgánů určí stanovy, nesmí však přesáhnout šest let. Členem orgánů nemusí být pouze

⁴³ Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006, str. 255

⁴⁴ Tamtéž

fyzické osoby, pokud není dále v textu uvedeno jinak a pokud to umožňuje akciové právo státu, ve kterém je SE registrována – což v našem právním řádu připadá v úvahu pouze pro dualistický systém, a to pouze dle § 194 odst. 2 ObchZ, zákon o SE vyloučil tuto možnost pro monistický systém.

V případě dualistického systému je vzorem německá úprava akciového práva, s představenstvem a dozorčí radou. Členy představenstva volí a dovolává dozorčí rada. Členské státy mohou dovolit i úpravu, kde členy představenstva evropské společnosti volí a odvolává valná hromada. Toho využívá i náš zákon o SE, s tím, že pokud tak neurčí stanovy, platí základní podoba. Je umožněno, aby v případě zániku funkce některého z členů představenstva pověřila dozorčí rada některého člena dozorčí rady dočasným výkonem funkce člena představenstva.

V případě monistického systému je vzorem úprava francouzská. Základem je princip správní rady, jejíž členové vykonávají kontrolní funkci a jejíž předseda (který je zároveň generálním ředitelem) uskutečňuje obchodní vedení společnosti, přičemž nařízení umožňuje obchodní vedení (zákon o SE, jinak nařízení hovoří o běžném řízení) svěřit generálnímu řediteli jako osobě odlišné od předsedy správní rady. Členové správní rady jsou voleni valnou hromadou. Český zákon o SE upravuje oba uvedené subsystemy, které se odlišují postavením předsedy správní rady. První tedy spojuje funkci předsedy správní rady, kterého volí správní rada ze svých členů, a generálního ředitele. V takovém případě má předseda správní rady postavení statutárního orgánu společnosti a je oprávněn k obchodnímu vedení. Druhý pak odděluje funkci předsedy správní rady a generálního ředitele jako zvláštního orgánu společnosti, jmenovaného správní radou, který nemusí být ani členem správní rady, přičemž statutárním orgánem společnosti, oprávněným k obchodnímu vedení, je generální ředitel. Předseda správní rady v takovém případě bude především organizovat a řídit správní radu jako kolektivní orgán. Volba subsystemu je v pravomoci správní rady. Generální ředitel jedná jménem evropské společnosti navenek ve všech věcech. Zákon o SE navíc počítá s možností tzv. delegovaných generálních ředitelů – tyto může správní rada jmenovat k asistenci generálnímu řediteli. Počet delegovaných generálních ředitelů určí stanovy, nesmí jich být však více než pět. Delegovaný generální ředitel má vůči třetím osobám má stejný rozsah jednatelského oprávnění jako generální ředitel, je také statutárním orgánem evropské společnosti. V dohodě s generálním ředitelem určí správní rada rozsah

působnosti svěřené delegovanému generálnímu řediteli. Tím ovšem pluralita statutárních orgánů monistické evropské společnosti nekončí. Zákon o SE počítá v § 26 odst. 2 i s tím, že stejný rozsah jednatelského oprávnění má i samotná správní rada, rovněž ona může jednat jménem evropské společnosti ve všech věcech (způsob, jakým správní rada jedná jménem evropské společnosti se zapisuje do obchodního rejstříku), přičemž její charakteristika je určena především tím, že určuje orientaci činnosti evropské společnosti a dohlíží na její realizaci. V monistickém systému dle zákona o SE musí mít správní rada nejméně tři členy, maximální počet nesmí však překročit osmnáct, je volena valnou hromadou. Členem správní rady může být pouze fyzická osoba, která splňuje podmínky stanovené obchodním zákoníkem pro členství v představenstvu akciové společnosti. Pokud jde o funkci předsedy správní rady, v případě dočasné nezpůsobilosti předsedy vykonávat svou funkci může správní rada dočasně pověřit člena správní rady výkonem funkce předsedy. V případě úmrtí nebo odstoupení předsedy může být případně i jmenován náhradní člen správní rady, který bude vykonávat funkci předsedy. Generálním ředitelem nebo delegovanými generálními řediteli mohou být pouze fyzické osoby.

Shrme-li jednatelská oprávnění v evropské společnosti, lze ocitovat § 26 odst. 2 zákona o SE: „Statutárním orgánem evropské společnosti je předseda správní rady, který je zároveň generálním ředitelem, nebo generální ředitel evropské společnosti. Stejný rozsah jednatelského oprávnění mají delegovaní generální ředitelé a správní rada.“ Volbu, zda obchodní vedení (a tím zároveň i postavení statutárního orgánu) přísluší předsedovi správní rady nebo generálnímu řediteli provede správní rada, a tuto volbu zapíše do obchodního rejstříku.

Nařízení upravuje jednotně pro oba modely, avšak dispozitivně minimální kvorum a většinu pro rozhodování kolektivních orgánů společnosti. Orgán společnosti usnášeníschopný, je-li přítomna (nebo zastoupena) nejméně polovina jeho členů. Pro přijetí usnesení jsou nezbytné hlasy většiny přítomných (nebo zastoupených) členů. Při rovnosti hlasů pak rozhoduje hlas předsedy.

3.6.3 Evropská družstevní společnost

Evropská družstevní společnost je zatím poslední nadnárodní formou sdružení, která byla upravena komunitárním právem, přičemž do budoucna zřejmě nikoli poslední formou. Základem její úpravy je nařízení Rady č. 1435/2003 o statutu evropské družstevní společnosti. Této úpravě byla vzorem úprava evropské společnosti, zohledňuje však potřeby družstevnictví. V úpravě SEC nacházíme tradiční principy družstevnictví, stejně jako pojetí družstva jako obchodní společnosti.⁴⁵ V ČR byl přijat zákon č. 307/2006 Sb. o evropské družstevní společnosti (SEC), se kterým nařízení počítá.

Účelem SEC je uspokojování potřeb nebo rozvoj hospodářských či sociálních aktivit členů, je právnickou osobou s variabilním kapitálem a vzhledem k možnosti emitovat cenné papíry, může být i akciovou společností na variabilní kapitál. Variabilní kapitál je důsledkem otevřenosti počtu členů SEC. Subsidiárně se aplikuje na SEC právo státu sídla, které platí pro družstva, v mnoha ohledech je však nutné aplikovat zejména akciové právo. Prvky družstevnictví se projevují kromě uvedeného účelu zejména taktéž v naložení s likvidačním zůstatkem v souladu s neziskovým principem. Supranacionální prvek se zejména projevuje v možných způsobech založení SEC.

Členové ručí za závazky evropské družstevní společnosti do výše jimi upsaného základního kapitálu. Stanovy mohou však určit neomezené ručení člena celým majetkem. Mohou existovat tak dva modely evropské družstevní společnosti – evropská družstevní společnost s ručením omezeným a evropská družstevní společnost bez uvedeného firemního dodatku „s ručením omezeným“.

⁴⁵ Základní rozdíl mezi obchodními společnostmi a družstvy spatřujeme v uzavřeném počtu členů obchodních společností a v otevřeném počtu členů družstva. To je tradiční pohled charakteristický pro náš region, kde se družstva vyvinula nezávisle na obchodních společnostech. Možný je však také jiný pohled: obchodní společnosti a družstva mohou být nazírána jako jeden shodný typ subjektu, družstva jako varianta obchodní společnosti, družstva založená v právní formě obchodní společnosti. Rozdíl ovšem zůstává - je to rozdíl spočívající ve variabilitě kapitálu – logickém důsledku otevřeného počtu členů v družstvu. Toto nazírání je charakteristické pro románskou evropskou kontinentální oblast, která také zná obchodní společnosti (ne pouze družstva) na variabilní kapitál.^x

Převzato z: Pelikánová, I., Černá, S. a kol.: Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha: ASPI, a. s., 2006, str. 277

Pokud jde o strukturu SEC, je zde patrný vliv úpravy evropské společnosti. Nařízení o SEC tak opět nabízí možnost dualistického a monistického modelu, odpovídající nařízení o SE. Evropská družstevní společnost tak může být založena na dualistickém modelu, v čele s představenstvem, které musí mít nejméně tři členy a kontrolní komisi, která volí a odvolává členy představenstva – stanovy přitom opět mohou určit, že takové právo má valná hromada, či na monistickém modelu, se správní radou, opět nejméně tříčlennou, s tím, že statutárním orgánem je generální ředitel, kterým může být předseda správní rady. I zde možné jmenovat pověřené generální ředitele jako u evropské společnosti, přičemž zákon o SEC stanoví rozsah jejich jednatelského oprávnění tak, že každý z nich je oprávněn k samostatnému jednání jménem SEC ve stejném rozsahu jako generální ředitel, stanovy nebo usnesení správní rady však mohou stanovit jinak. Jednatelské oprávnění správní rady je zmíněno přímo v nařízení o SEC. Nařízení o SEC navíc obsahuje pravidlo u jednatelského oprávnění, které není uvedeno v nařízení o SE, že v případě kdy náleží jednatelské oprávnění více než jedné osobě, jsou tyto osoby povinny jednat společně, ledaže by právo státu sídla SEC připouštělo odchýlnou úpravu ve stanovách. Členy správní rady nemusí být pouze osoby fyzické, předseda správní rady, generální ředitel a pověřené ředitele však musí být fyzickými osobami, členové – neživatelé mohou však tvořit nejvýše ¼ všech členů správní rady. Členské státy jsou jim neznámý model u družstev povinny upravit specificky pro SEC, což zákonodárce splnil v zákoně o SEC.

4. PRÁVNÍ JEDNÁNÍ OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ V RÁMCI REKODIFIKACE SOUKROMÉHO PRÁVA

4.1 Základní východiska rekodifikace soukromého práva

Vláda schválila dlouho připravovanou rekodifikaci soukromého práva v ČR, v rámci které dojde mj. k odstranění u mnoha institutů dualismu úpravy v občanském a obchodním zákoníku, který se projevuje i v právním jednání obchodních společností, a kde i přes zakotvenou subsidiaritu občanského zákoníku dochází k faktickému oddělení zejména pomocí tzv. komplexních úprav. Za takovou komplexní úpravu dnes můžeme považovat i obecnou úpravu právního jednání podnikatelů - obchodních společností, kdy pro úpravu právního jednání uvedenou u právnických osob v občanském zákoníku prakticky nezbyvá prostor.

Rekodifikace soukromého práva počítá s vydáním nového kodexu, občanského zákoníku, který upraví obecné občanské právo, v rámci toho z tématu této práce zejména v rámci postavení osob obecnou úpravu právnických osob. Dále je v rámci rekodifikace připravováno vydání zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), který upraví obecně s ohledem na subsidiaritu občanského zákoníku některé obecné otázky obchodních korporací a dále úpravu jednotlivých obchodních korporací (vyjma úpravy nadnárodních sdružovacích forem). Posledním připravovaným zákonem v rámci rekodifikace je zákon o mezinárodním právu soukromém. Obchodní právo se tak vrátí do pozice zvláštního soukromého práva a jeho úprava nebude již součástí jednoho kodexu, přičemž dosti obchodněprávních institutů bude obsahovat sám občanský zákoník.

4.2 Právní úprava právnických osob a právního jednání v občanském zákoníku

Práva může mít a vykonávat dle nového občanského zákoníku jen osoba. Osoby přitom rozděluje na fyzické a právnické. Pro ně je vyhrazen termín právní osobnost, tj. způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Svěprávností je pak

způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat), jakož i způsobilost nést právní důsledky z protiprávního činu. Právníckou osobou je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnícká osoba má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku. Právnícká osoba si tvoří orgány o jednom členu (individuální) nebo o více členech (kolektivní).

Jednání za právníckou osobu je konstruováno na bázi zastupování (viz. předchozí výklady). Právníckou osobu tak zastupuje především její statutární orgán. Člen statutárního orgánu tak může zastupovat právníckou osobu ve všech záležitostech. Statutárnímu orgánu náleží veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnícké osoby. Neurčí-li přitom zakladatelské právní jednání, jak jeho členové právníckou osobu zastupují, činí tak každý člen samostatně (je-li samozřejmě statutární orgán kolektivní). Má-li právnícká osoba s kolektivním statutárním orgánem zaměstnance, pověří jednoho člena statutárního orgánu právním jednáním vůči zaměstnancům; jinak tuto působnost vykonává předseda statutárního orgánu. Dále mohou právníckou osobu zastupovat její zaměstnanci, a to v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci; přitom rozhoduje stav, jak se jeví veřejnosti (obdobně to platí o členech právnícké osoby nebo členech jiného orgánu, nezapsaného v obchodním rejstříku). Právníckou osobu na druhé straně zavazují protiprávní činy, kterých se dopustí při plnění svých úkolů členové voleného orgánu, zaměstnanci nebo jiní její zástupci vůči třetí osobě.

Právnícké osoby nový občanský zákoník člení na tři kategorie, korporace (základem je společenství osob), fundace (základem je majetek vyčleněný k určitému účelu) a ústavy (zde se spojuje osobní i majetková složka, přičemž ústav nemá členy, ale zaměstnance a zároveň majetek ústavu není tak chráněn jako u fundací; ústavy provozují činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených). V rámci úpravy korporací upravuje spolek („zapsaný spolek“), který může mít statutární orgán kolektivní (výbor) nebo individuální (předseda) dle určení stanov.

Občanský zákoník upravuje i pojem podnikatele a v rámci této úpravy další možnosti zastupování – vztahující se i k obchodním korporacím. Pověří-li podnikatel někoho při provozu závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve všech

jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází. Podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, pokud byla třetí osoba v dobré víře, že jednajícím osobou je k jednání oprávněna. Uvedené možnosti zastupování se v podstatě kryjí s dnešními § 15 odst. 1 a § 16 ObchZ. Obdobně jsou zde uvedeny i následky překročení zástupčího oprávnění – překročí-li zástupce podnikatele zástupčí oprávnění, podnikatele právní jednání zavazuje; to neplatí, věděla-li třetí osoba o překročení nebo musela-li o něm vědět vzhledem k okolnostem případu.

Dále občanský zákoník obsahuje ucelenou úpravu zastoupení, a to všeobecně, smluvního zastoupení, prokury, zákonného zastoupení a opatrovnictví (včetně opatrovnictví právnické osoby). Udělením prokury zmocňuje podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu závodu, popř. pobočky, a to i k těm, pro která se jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Prokuru tak lze udělit i pro některou pobočku závodu podnikatele nebo pro některý z jeho závodů, má-li jich podnikatel více – to je změna oproti současnému stavu. Dochází ke změně v terminologii, zákoník opouští termín právní úkon, který nahrazuje termínem právní jednání, který odpovídá naší tradici, s tím, že právní jednání zákoník nedefinuje. V úpravě závazkového práva (relativních majetkových práv) nalezneme úpravu společnosti a tiché společnosti.

Shrme-li úpravu občanského zákoníku z hlediska právního jednání obchodních společností, obchodní společnost jako podnikatele zastupuje zejména její statutární orgán, popř. další uvedení zákonní zástupci, v úvahu samozřejmě dále přichází zastoupení smluvní včetně prokury. Úprava jednání před zápisem do obchodního rejstříku a v likvidaci je obdobná dnešnímu stavu.

4.3 Zastupování obchodních korporací

Připravovaný zákon o obchodních korporacích zavádí pojem obchodních korporací, jako společný termín pro obchodní společnost a družstvo. Obchodní společnost dělí na osobní a kapitálové, přičemž zavádí legislativní zkratky – „osobní společnost“, kterou je veřejná obchodní společnost, komanditní společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení, a dále „kapitálová společnost“, kterou je společnost s ručením omezeným, akciová společnost a evropská společnost. „Družstvem“ je pak

evropská družstevní společnost a družstvo. Na obchodní korporace se neužije přitom úprava o spolcích, ledaže zákon o obchodních korporacích stanoví jinak.

Statutární orgán obchodních korporací upravuje zákon u jednotlivých obchodních korporací. Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti jsou všichni společníci. Společenská smlouva může určit, že statutárním orgánem jsou pouze někteří společníci nebo jeden z nich. Statutárním orgánem komanditní společnosti jsou všichni komplementáři, společenská smlouva i zde může určit, že statutárním orgánem jsou pouze někteří komplementáři nebo jeden z nich. Statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným je jeden nebo více jednatelů. Úprava se prakticky shoduje (s upřesněním u komanditní společnosti) se současnou úpravou. Změny nastávají u akciové společnosti (kde zákon rozlišuje mj. veřejnou a soukromou akciovou společnost), kdy úprava umožňuje výběr ze dvou systémů vnitřní struktury ve stanovách, a to buď systému dualistického (kdy se zřizuje představenstvo a dozorčí rada) nebo monistického (kdy se zřizuje správní rada a statutární ředitel), v pochybnostech se bude jednat o systém dualistický. V dualistickém systému je statutárním orgánem představenstvo, které musí mít minimálně tři členy, to však neplatí, jedná-li se o jednočlennou společnost nebo o soukromou akciovou společnost, která nemá více než pět akcionářů. V monistickém modelu existuje správní rada (nejméně tříčlenná, v případě veřejné akciové společnosti nejméně pětičlenná), která jmenuje statutárního ředitele, který je statutárním orgánem společnosti. Předseda správní rady může být zároveň statutárním ředitelem, v opačném případě zastupuje společnost před soudy a jinými orgány proti statutárnímu řediteli. V družstvu je statutárním orgánem představenstvo (tříčlenné, ledaže stanovy určí vyšší počet členů), v malém družstvu (tj. družstvo, které má méně než padesát členů) mohou stanovy určit, že se představenstvo nezřizuje a statutárním orgánem je předseda družstva. Pokud jde o omezení jednatelského oprávnění orgánu obchodní korporace, zákon stanoví, že takové omezení společenskou smlouvou nebo jiným ujednáním nebo rozhodnutím orgánu obchodní korporace nejsou vůči třetím osobám účinná, i když byla zveřejněna. V rámci obecných institutů jsou mj. upraveny podmínky členství v orgánech obchodních korporací, péče řádného hospodáře (navazující na úpravu v občanském zákoníku) a další otázky vztahující se ke statutárním orgánům, jejichž bližší uvedení by však přesáhlo záměr této kapitoly.

ZÁVĚR

Tato práce se snažila podat ucelený pohled na problematiku právního jednání obchodních společností. Rozebírá přitom nejen současnou pozitivněprávní úpravu právního jednání jednotlivých forem obchodních společností, zakotvenou především v obchodním zákoníku, ale dotýká se taktéž historických a filosofických základů tématu, které vykládá spolu se základními výchozími pojmy – právním jednáním a obchodními společnostmi. Práce taktéž hledí do budoucna, a ukazuje, jak se problematika právního jednání obchodních společností změní v nejbližším období pod vlivem připravované rekonstrukce soukromého práva. V rámci výkladu úpravy právního jednání obchodních společností dle českého právního řádu pak pojednává nejprve o právním jednání obchodních společností obecně, platném pro všechny formy obchodních společností, přičemž vychází ze základního dělení na přímé jednání statutárním orgánem a zastoupení. Po této části následuje podrobný výklad právního jednání jednotlivých forem obchodních společností, spojený zejména s problematikou statutárních orgánů jednotlivých obchodních společností.

V rámci hodnocení současné právní úpravy je nutno začít koncepcí právní úpravy právního jednání obchodních společností a právnických osob vůbec. Ta nenavazuje na tradiční koncepci budovanou v našem regionu, vycházející z pojmu zastoupení právnických osob. Přímé jednání statutárním orgánem se zdá být spíše pozůstatkem totalitního práva, než promyšlenou konstrukcí, která se může pojit s teorií reality u právnických osob. Uvedená rekonstrukce soukromého práva se k této tradici znovu přihlásí, a tak statutární orgány budou jednat za právnickou osobu jako zástupci.

V rámci úpravy statutárních orgánů jednotlivých obchodních společností je potřeba poukázat na fakt, že text obchodního zákoníku nedává často jednoznačné vodítko k rozhodnutí některých sporných otázek, často zejména ohledně toho, zda jde v konkrétním případě o statutární orgán kolektivní či jde o více statutárních orgánů jednotlivých. Pojem statutárních orgánů v našem pojetí je odlišný od pojmu statutárních orgánů, který u nás existoval v předtotalitním období a dle pojetí komunitárního práva, stojíme tak na pomezí, kdy původní koncepce jediného statutárního orgánu právnické osoby pomalu odeznívá a přichází koncepce orgánů s jednatelskými oprávněními, přičemž jak vidíme na příkladu třeba evropské společnosti, takových orgánů může být

více. Rekodifikace soukromého práva však v tomto ohledu situaci příliš nezlepšuje a řešení bude spočívat opět na doktríně, která však není v tomto směru, jak je v práci na několika místech ukázáno, jednotná.

Rekodifikace našeho soukromého práva, včetně úpravy obchodních společností a jejich právního jednání, je pro budoucnost nezbytností. Právo obchodních společností představuje směsici právních řešení jak germánského, tak i francouzského práva, s některými pozůstatky úpravy minulé, což poté vede k rozporům v jednotě systému a jeho koncepci. Pro budoucnost je zejména podstatné vycházet z vlastních tradic, zakomponovat do úpravy moderní trendy práva obchodních společností i řešení evropského práva obchodních společností, přičemž inspiraci lze hledat i v právních řádech jiných států, které vycházejí z obdobných obchodněprávních tradic. Jen tak české právo může obstát v dnešním soutěžení právních řádů o investory.

Na závěr práce si dovoluji zařadit krátký exkurs do úpravy obchodních společností v SRN, především osobních společností, z důvodu zachování tradice této úpravy, obdobné naší předtotalitní, a to pro celkové dokreslení pojmu právního jednání obchodních společností.

EXKURS: OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI V SRN

V právu Spolkové republiky Německo vystupuje do popředí rozlišení osobních a kapitálových společností. Úpravu společností je nutné hledat nejen v německém obchodním zákoníku, ale též v zákoníku občanském, jakož i v dalších speciálních zákonech. Základní model osobních společností – společnost občanského práva a základní model kapitálových společností – zapsané sdružení (spolek) upravuje občanský zákoník.

Osobní společnosti nejsou právníckými osobami, jednat mohou pouze prostřednictvím svých společníků. Za kapitálové společnosti, které právníckými osobami jsou, jednájí jejich orgány.

Společnost občanského práva je smluvní spojení více osob za určitým společným účelem podle občanského zákoníku. Vzniká uzavřením společenské smlouvy, která nemusí být vždy písemná, může vyplynout i z konkludentního jednání společníků. Zahrnuje mj. svobodná povolání. Společníci zastupují společnost. Pokud to společenská smlouva neupraví, platí zásada, že v pochybnostech se oprávnění řídit podnik a pověření k zastupování kryje. Pro obchodní vedení přitom platí zásada společného obchodního vedení společnosti.

Veřejná obchodní společnost (OHG) je zvláštní formou společnosti občanského práva upravenou pro potřeby obchodního styku, účelem musí být provozování obchodní živnosti pod společnou firmou. Na rozdíl od společnosti občanského práva vychází úprava zastupování z principu individuálního zastupování, samozřejmě dispozitivního, všichni společníci mohou sami účinně zastupovat společnost, oprávnění zastupovat je neomezené. Na rozdíl od společnosti občanského práva může OHG nejen nabývat práva, ale i vstupovat do závazků svým jménem, není však právníckou osobou.

Zvláštní formou OHG je komanditní společnost (KG), jejímž účelem je taktéž provozování obchodní živnosti pod společnou firmou. Na rozdíl od OHG je u komanditní společnosti ručení jednoho nebo několika společníků omezeno na částku určitého vkladu. Existují navíc i dvě speciální formy KG, a to veřejná komanditní společnost (Publikums KG) a GmbH & Co KG, což je komanditní společnost, v níž alespoň jedním komplementářem je společnost s ručením omezeným. Komanditista je

v zásadě vyloučen ze zastupování, jinak platí to, co bylo řečeno ohledně zastupování u OHG.

Zvláštní formou společnosti občanského práva je také tichá společnost, kde se tichý společník podílí na obchodní živnosti jiného společníka svým majetkovým vkladem, sám nevykonává obchodní živnost. V obchodním styku vystupuje přitom pouze podnikající společník, nevznikají tak žádné vnější právní vztahy této formy společnosti k jiným právním subjektům. O tiché společnosti se tak dá hovořit jako o vnitřní společnosti bez tzv. majetku společné ruky.

Všechny představené společnosti jsou osobními společnostmi, na rozdíl od dále uvedených, kapitálových společností, které jsou vesměs zpraveny ve zvláštních zákonech.

Mezi kapitálové společnosti patří akciová společnost (AG), společnost s ručením omezeným (GmbH), zapsané družstvo a komanditní společnost na akcie (KGaA). Podle vzoru základního typu společnosti, zapsaného spolku, zde existují zvláštní orgány, které taktéž zastupují společnost navenek – např. u akciové společnosti představenstvo.

Pozn.: Právní úprava obchodních společností v SRN čerpána z následujících zdrojů:

Nieding, K. Úvod do práva společností Spolkové republiky Německo, Evropské a mezinárodní právo, 1993, č. 2, č. 4 a č. 5

Seznam zkratk:

OZ – z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

ObchZ – z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

EHZS – Evropské hospodářské zájmové sdružení

SE – Evropská společnost

SEC – Evropská družstevní společnost

Seznam použité literatury:

Kněžní literatura:

1. Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. III. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006
2. Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl, Praha: Polygon, 2002
3. Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl, Praha: Polygon, 2002
4. Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl, Praha: Polygon, 2002
5. Dědič, J. a kol. Právo obchodních společností. Právo a podnikání 2, Praha: Prospektrum spol. s r.o., 1998
6. Dědič, J., Čech, P. Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo? Praha: BOVA POLYGON, 2005
7. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. Praha: ASPI, a.s., 2002
8. Dvořák, T. Osobní obchodní společnosti. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008
9. Eliáš, K. Akciová společnost. Praha: Linde Praha, a.s., 2000
10. Eliáš, K. Obchodní společnosti. Praha: C. H. Beck, 1994
11. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum spol. s r.o., 1997
12. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé, Praha: C. H. Beck, 2005
13. Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P., Ježek, J. a kol. Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo, Praha: C. H. Beck, 2007
14. Eliáš, K., Zuklínová, M. Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha: Linde Praha, a.s., 2001
15. Heyrovský, L. Dějiny a systém soukromého práva římského. Praha: J. Otto, 1910
16. Kincl, J., Urfus, V. Římské právo. Praha: Panorama, 1990
17. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. I. díl, Praha: ASPI, a.s., 2005
18. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. II. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006

19. Malovský-Wenig, A. Příručka obchodního práva. Praha: Československý Kompas, 1947
20. Pelikán, R. Kořeny moderního práva obchodních společností ve Francii, diplomová práce. Nepublikováno. Praha: 2003
21. Pelikánová, I. Obchodní právo. I. díl, Praha: ASPI, a.s., 2005
22. Pelikánová, I. Úvod do srovnávacího práva obchodního. Praha: C. H. Beck, 2000
23. Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha: ASPI, a.s., 2006
24. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. Praha: Linde Praha, a.s., 2004
25. Randa, A. Soukromé obchodní právo rakouské. Praha: J. Otto, 1894
26. Rouček, F. Československé právo obchodní. I. část obecná, Praha: V. Linhart, 1938
27. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004
28. Telec, I. Spolkové právo. Praha: C. H. Beck, 1994
29. Tilsch, E. Občanské právo rakouské, část všeobecná. Praha: Unie, 1910
30. Urfus, V. Historické základy novodobého práva soukromého. Praha: C. H. Beck, 1994
31. Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. Praha: Linde Praha, a.s., 2008

Časopisecká literatura:

1. Bartošíková, M. Povinnosti a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností. Obchodní právo, 1998, č. 11
2. Bartošíková, M. Statutární orgány osobních obchodních společností (srovnání současné a připravované úpravy). Obchodní právo, 2000, č. 4
3. Eliáš, K. Etuda o prokuře. Právník, 1993, č. 5
4. Eliáš, K. K rekodifikaci našeho soukromého práva, Právní rozhledy, 2000, č. 8
5. Nieding, K. Úvod do práva společností Spolkové republiky Německo. Evropské a mezinárodní právo, 1993, č. 2, 4 a 5

6. Plíva, S. Právní jednání podnikatele. Právo a podnikání, 1993, č. 8 a 9
7. Rada, I. Statutární orgány obchodních společností. Právo a podnikání, 2001, č. 10
8. Wenig, A. O právní povaze obchodních společností. Sborník věd právních a státních, 1923, roč. XXIII

Použité právní předpisy:

z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

z. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

z. č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti

z. č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti

z. č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení

nařízení Rady č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti

nařízení Rady č. 1435/2003, o statutu evropské družstevní společnosti

nařízení Rady č. 2137/85, o vytvoření evropského hospodářského zájmového sdružení

z. č. 1/1863 ř. z., všeobecný obchodní zákoník

text vládního návrhu zákona – občanský zákoník

text vládního návrhu zákona – zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Legal Act of particular forms of business companies

ABSTRACT

This thesis goes into integrated problems of legal act of business companies, as in general term - with the outline of philosophical and conceptual approaches to this subject and with the explanation of basic concepts of legal act and business companies, as especially in term of legal act allowance of business companies in Czech rule of law, with the reference to the upcoming re-codification of private law that will also affect the selected subject.

The first part of the thesis introduces the reader into the problem of legal act of business companies and the reader is equipped with the necessary knowledge of approaches and basic concepts that refer to the given problems, as in term of current Czech rule of law, as in historical and philosophical term, whereby it presents the wider view of the mentioned subject to the reader.

The second part of the thesis goes into the legal act of business companies in the Czech rule of law, resp. in general term, when the given problems strike upon all business companies. It explains two basic forms of possible legal act of business companies - resp. the direct act of statutory body and the representation. The Business Code interprets it in its § 13 Par. 1, the second sentence: "The legal person acts by way of statutory body or the representative acts on behalf of it."The mentioned two institutes, e.g. the statutory body and the representation, are followed more in detail, especially in the statutory body there are questions about the subject of statutory body, about the range of its representative authority, about the membership in the statutory body and other questions that relate to the sphere of authority of this body, in the representation it distinguishes between legal and contract representation, including the procurator allowance. Further, in this part of the thesis it describes the problems of legal act of business companies in other possible stages of their being, especially the acting on behalf of the company before the incorporation and in liquidation.

The third part of the thesis goes into the legal act of particular forms of business companies in the concrete, it describes more in detail the statutory bodies, the origin and the cessation of their function, and other representative authorities at the traditional

business companies - e.g. public companies (the statutory body here are all the partners), commandite partnerships (the statutory body here are the general partners), limited companies (the statutory body here is one or more of agents) and incorporated companies (the statutory body here is the board of directors), and for the integrated outline it goes briefly into the legal act of multinational forms of corporation - European Economic Interest Corporation and European companies, which the Business Code ranks in § 56 Par. 1 among the business companies, and which are the product of the EC law. Further, also a briefly preview at the cooperative corporation is given, e.g. at the legal act of the cooperation and of the European cooperative company, resp. in connection with their similarity with business companies, although the tradition in our country separates them from business companies.

The last part of the thesis attends briefly to the estimated re-codification of the private law in the Czech Republic and to its effect on the problems of legal act of business companies. It describes the allowance of legal act with legal persons and business men in the Civil Code, and the allowance of legal act with business corporations in the Business Companies and Cooperation Act. Within the scope of the re-codification especially the return of representation concept of business companies by way of their statutory bodies will come, from other changes for example an incorporated company will become the possibility to create a monistic or dual structure of its bodies.

Klíčová slova:

právní jednání – legal act

obchodní společnosti – business companies

statutární orgán – statutory body

